

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta aplikovaných věd
Katedra matematiky

Diplomová práce

T-spline objekty a jejich aplikace

Abstract

This master thesis deals with the theory of T-spline surfaces. The beginning part reviews fundamental definitions and features of Spline, Bézier, B-spline, and NURBS curves and surfaces, and introduces the definition of T-spline surface. The middle part is dedicated to conversion between T-spline and hierarchical B-spline surface. And the final part focuses on finding the approximation of scattered 3D data points.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, uvedených na konci.

V Plzni dne .....

.....
Pešková Irena

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu diplomové práce Ing. Bohumíru Bastlovi, Ph.D. za ochotu, trpělivost, hodnotné rady, připomínky a celkové vedení práce.

Obsah

1	Objekty geometrického modelování	7
1.1	Spline křivky a plochy	7
1.1.1	Fergusonova kubika	8
1.1.2	Kubické spline křivky	8
1.1.3	Spline křivky stupně s	9
1.1.4	Spline plochy	10
1.2	Bézierovy křivky a plochy	10
1.2.1	Bézierovy křivky	10
1.2.2	Bézierovy plochy	12
1.3	B-spline křivky a plochy	13
1.3.1	B-spline báze	13
1.3.2	B-spline křivky	14
1.3.3	B-spline plochy	16
1.4	NURBS křivky a plochy	17
1.4.1	Racionalizace	17
1.4.2	NURBS křivky	17
1.4.3	NURBS plochy	18
1.5	T-spline	19
1.5.1	Uzlový interval	20
1.5.2	PB-spline	21
1.5.3	Řídící síť T-spline plochy (T-mesh)	22
1.5.4	Standardní T-spline plochy	24
2	Konverze ploch	25
2.1	Hierarchická B-spline plocha a T-spline plocha	25
2.1.1	Hierarchická B-spline plocha	25
2.1.2	Konverze hierarchické B-spline plochy na T-spline plochu	26
2.1.3	Konverze T-spline plochy na hierarchickou B-spline plochu	26
3	Aproximace neuspořádané množiny bodů v prostoru	28
3.1	Shrnutí současného stavu	28
3.2	Adaptivní aproximace T-spline plochou	29
3.2.1	Příprava dat	29
3.2.2	Zjemňování sítě	33
3.2.3	Zjemnění bazové funkce. [5]	35
3.2.4	Zakončení	38

Úvod

CAD/CAM (Computer-Aided Design / Computer-Aided Manufacturing) programy, v překladu programy pro počítačem podporované navrhování, jsou v dnešní době hojně využívány. Jejich hlavním cílem je pomoci konstruktérovi vytvářet geometrický popis navrhovaného objektu, na němž později bude provádět simulace. Kupříkladu automobily jsou nyní navrhovány, vytvářeny a testovány (simulací) s pomocí počítače, čímž se předchází nákladnému a časově náročnému vytváření fyzických prototypů, přicházejícími s každou změnou návrhu, které byly potřeba dříve.

Geometrický popis objektu v počítači je obvykle konstruován pomocí nejzákladnějších tvarů, tzv. *primitiv*, která se liší na základě dimenze. Pro dvou-dimenzionální objekty jsou primitivy přímky a křivky, a pro tří-dimenzionální to jsou roviny a plochy. S těmito primitivy konstruktér manipuluje tak dlouho, dokud nevytvoří požadovaný tvar. Takovému procesu se říká modelování a výsledný objekt se nazývá model.

V této diplomové práci se věnujeme křivkám a plochám, jejichž primitiva mají nastavitelné komponenty, zvané *řídící body*. Řídící bod je tím nejzákladnějším prvkem, kterým konstruktér může manipulovat. Změnou pozice řídicích bodů se mění tvar odpovídající části primitiva. Řídící body křivek tvoří řídicí polygon a pro plochy je to řídicí síť.

V případě, že je objektu potřeba přidat větší detaily, je do primitiva vložen nový řídicí bod. Stinnou stránkou ale je, že příliš mnoho bodů model zbytečně komplikuje. Proto existuje i opačný postup - zjednodušení - kdy se odebírají body, které nenesou žádnou důležitou informaci, či jsou prostě navíc.

Hlavní náplní diplomové práce je použití T-spline plochy k aproximaci zadaných bodů v prostoru. T-spline plochy jsou poměrně novým způsobem geometrického modelování, který zobecňuje NURBS plochy tím, že v jejich řídicích sítích povolí existenci spojů ve tvaru T , proto název T-spline. T-spline plochy jsou ideální aproximační plochou hned ze dvou důvodů.

Za prvé, dovolují lokální zjemnění, takže se nové body nepropagují po celé řádce či sloupci, jako je tomu u B-spline ploch. Tímto je zaručeno, že řídicích bodů nebude mnoho, a co nejméně bude bodů nadbytečných, tj. bodů, které jsou v řídicí síti jen kvůli splnění pravidel a nenesou žádnou důležitou informaci.

Za druhé si T-spline plochy udržují spojitost třídy C^2 , a mohou být převedeny do NURBS reprezentace, což umožňuje jejich použití v komerčních softwarových systémech.

V první kapitole se seznámíme se základními prvky standardně používaných reprezentací v geometrickém modelování, jejich vlastnostmi a popisem, jako jsou Bézierovy, spline, B-spline a NURBS křivky a plochy, a v neposlední řadě také s tématem celé diplomové práce, T-spline plochami. Ve druhé kapitole je popsána konverze mezi T-

spline plochou a hierarchickou B-spline plochou. Ve třetí části je hrubý popis nalezení řídicí sítě neuspořádané množiny bodů v prostoru a její následná konverze na řídicí síť T-mesh. Závěr se věnuje popisu navržené metody pro vytvoření plochy, která co nejlépe aproximuje zadané body v prostoru.

Kapitola 1

Objekty geometrického modelování

Zaměřením této diplomové práce jsou T-spline plochy a jejich získání ze zadaných bodů, proto si předtím musíme vysvětlit několik základních pojmů, které jsou potřeba k pochopení této problematiky. Pokud není uvedeno jinak, většina teorie je čerpána z [1], [10].

1.1 Spline křivky a plochy

Spline je dostatečně hladká po částech definovaná polynomiální funkce $\mathbf{S} : [a, b] \rightarrow \mathbb{R}$. Na daném intervalu $[a, b]$ je složená z uspořádaných disjunktních podintervalů $[t_{i-1}, t_i]$, pro které platí

$$a = t_0 < t_1 < \dots < t_{k-1} < t_k = b.$$

V technických oborech patří spline křivky k nejčastěji používaným interpolačním křivkám.

Poznámka: Interpolace se v počítačové grafice používá k určení křivky, pro kterou jsou zadané body, nazýváme je opěrnými body. Interpolační křivka, na rozdíl od aproximační, všemi těmito body prochází. Zadanými body ale spline křivka není určena jednoznačně, a proto je ještě nutné přidat nějaké další informace, např. tečné vektory v bodech.

V minulosti se spline křivky hojně používaly pro konstrukce lodních trupů, kde konstruktérům sloužily jako matematický model pružného lačkového křívítka. Parametrické vyjádření spline křivky s opěrnými body $\mathbf{P}_0, \dots, \mathbf{P}_n$ a hodnotami $t_0, \dots, t_n$ parametru pro tyto body je

$$\mathbf{P} = \mathbf{P}(t), \quad t \in \langle t_0, t_n \rangle,$$

a platí

$$\mathbf{P}_i = \mathbf{P}(t_i), \quad i = 0, \dots, n.$$

Podle volby parametrů máme buď *uniformní parametrizaci* interpolační křivky, kde $t_{i+1} - t_i = \text{konst}$, nejčastěji se v tomto případě volí $t_i = i$. Nebo *parametrizaci neuniformní*, např. chordálovou, v níž krok parametru pro oblouk spline křivky je dán

vzdáleností krajních bodů oblouku a je definována vztahem $t_{i+1} = t_i + k |\mathbf{P}_{i+1} - \mathbf{P}_i|$, kde k je jistá konstanta. Neuniformní parametrizace se používá pro silně nerovnoměrně rozložené opěrné body. Interpoláčnı křivku často tvořrı několik oblouků křivky, protože pokud bychom chtěli křivku popsanou jedinou vektorovou funkcı s polynomic-kými složkami, byly by tyto polynomy přılıš vysokého stupně. Základem pro výpočet jednotlivých oblouků je tzv. Fergusonova kubika.

1.1.1 Fergusonova kubika

Nechť jsou dány vstupnı body P_i a P_{i+1} , kterým odpovídají hodnoty parametru t_i a t_{i+1} , jejich polohové vektory $\mathbf{P}_i$ a $\mathbf{P}_{i+1}$, a tečné vektory $\mathbf{P}'_i$ a $\mathbf{P}'_{i+1}$ v těchto bodech. Fergusonovu kubiku potom definujeme vztahem

$$\mathbf{P}(t) = H_0(t - t_i) \mathbf{P}_i + H_1(t - t_i) \mathbf{P}_{i+1} + H_2(t - t_i) \mathbf{P}'_i + H_3(t - t_i) \mathbf{P}'_{i+1}, \quad (1.1.1)$$

kde $H_i(s)$ jsou polynomy třetıho stupně, které vyplývají z okrajových podmınek

$$\mathbf{P}(t_i) = \mathbf{P}_i, \quad \mathbf{P}(t_{i+1}) = \mathbf{P}_{i+1}, \quad \mathbf{P}'(t_i) = \mathbf{P}'_i, \quad \mathbf{P}'(t_{i+1}) = \mathbf{P}'_{i+1}. \quad (1.1.2)$$

$H_i(s)$ při značení ${}^i k = t_{i+1} - t_i$ a $s = t - t_i$ vypadají následovně (zdroj [1]):

$$\begin{aligned} H_0(s) &= \frac{2}{{}^i k^3} s^3 - \frac{3}{{}^i k^2} s^2 + 1 \\ H_1(s) &= -\frac{2}{{}^i k^3} s^3 + \frac{3}{{}^i k^2} s^2 \\ H_2(s) &= \frac{1}{{}^i k^2} s^3 - \frac{2}{{}^i k} s^2 + s \\ H_3(s) &= \frac{1}{{}^i k^2} s^3 - \frac{1}{{}^i k} s^2. \end{aligned}$$

1.1.2 Kubické spline křivky

Ze všech typů spline křivek mají kubické spline křivky největší význam. Kubickou spline křivkou pro opěrné body $P_0, P_1, \dots, P_n$, a hodnoty parametru $t \in \langle t_0, t_n \rangle$, $n = 0, 1, \dots, n$ rozumíme křivku $\mathbf{P} = \mathbf{P}(t)$, $t \in \langle t_0, t_n \rangle$, kde každá složka vektorové funkce $\mathbf{P}(t)$ je kubickou spline funkcı.

Jen opěrnými body ale kubická spline funkce není zadána jednoznačně, neboť každý z n kubických polynomů má 4 vektorové koeficienty, dohromady tedy $4n$, a k dispozici máme jen $4n - 2$ podmınek. $n + 1$ z interpolačních podmınek, $n - 1$ z C^0 spojitosti křivky, $n - 1$ ze spojitosti první a dalších $n - 1$ ze spojitosti druhé derivace. Proto je třeba ještě další dvě podmıinky k určení kubické spline funkce. Nejčastěji se jako tyto dodatečné podmıinky zadávají tečné vektory v počátečním a koncovém bodě křivky, nebo hodnoty druhých derivací v těchto bodech (speciální podmıinkou je „podmıinka volného konce“, kde v krajnıch bodech je druhá derivace nulová), nebo podmıinka uzavřerosti spline křivky.

Samotnı výpočet kubické spline křivky se pak provádı ve dvou krocıch: nejdřrı určíme tečné vektory křivky v opěrných bodech a poté vypočteme jednotlivé oblouky křivky jako Fergusonovy kubiky podle vztahů (1.1.1) a (1.1.2). Pro provedenı prvního kroku si označíme hledané tečné vektory v opěrných bodech jako $\mathbf{P}'_i$, $i = 0, \dots, n$. Z požadavku spojitosti druhé derivace získáme ze vztahů (1.1.1) a (1.1.2) po úpravách rovnici

$$\frac{1}{i_k} \mathbf{P}'_i + \left(\frac{2}{i_k} + \frac{2}{i+1_k} \right) \mathbf{P}'_{i+1} + \frac{1}{i+1_k} \mathbf{P}'_{i+2} = \frac{3}{i+1_k^2} \mathbf{P}_{i+2} + \left(\frac{3}{i_k^2} - \frac{3}{i+1_k^2} \right) \mathbf{P}_{i+1} - \frac{3}{i_k^2} \mathbf{P}_i,$$

$$i = 0, \dots, n-2, \quad i_k = t_{i+1} - t_i. \quad (1.1.3)$$

- Pokud dodatečnou podmínkou jsou vektory v počátečním a koncovém bodě, dostáváme $n-1$ rovnic pro $n-1$ neznámých, tudíž lineární soustavu rovnic o jednom řešení.
- Jsou-li dány vektory druhých derivací v počátečním a koncovém bodě, musíme doplnit soustavu (1.1.3) o dvě rovnice

$$2\mathbf{P}'_0 + \mathbf{P}'_1 = \frac{3}{0_k} (\mathbf{P}_1 - \mathbf{P}_0) - \frac{0_k}{2} \mathbf{A}$$

$$\mathbf{P}'_{n-1} + 2\mathbf{P}'_n = \frac{3}{n-1_k} (\mathbf{P}_n - \mathbf{P}_{n-1}) - \frac{n-1_k}{2} \mathbf{B}.$$

Speciálním případem je $\mathbf{A} = 0$, $\mathbf{B} = 0$, kdy dostáváme tzv. *kubický přirozený spline*.

- Podmínka uzavřenosti spline křivky rovněž přidává další dvě rovnice k soustavě (1.1.3). Rovnice získáme použitím obecné formule (1.1.3) pro $i = n-1$ a $i = n$ tak, že od indexů větších než n odečteme $n+1$.

K vyřešení získané lineární soustavy o $n+1$ rovnicích s $n+1$ neznámými používáme Gaussovu eliminační metodu.

1.1.3 Spline křivky stupně s

Spline křivky stupně s , $s \geq 1$, jsou chápány jako po částech polynomické funkce stupně s se spojitou derivací do stupně $s-1$. Z důvodu symetrie okrajových podmínek, což zaručuje nezávislost na orientaci křivky, se v praxi nejčastěji používají spline křivky lichého stupně. Každý segment křivky je určen sudým počtem podmínek, protože k jeho jednoznačnému určení jsou potřeba nejen krajní body, ale i vektory derivací v každém z nich.

Máme zadáno $n+1$ opěrných bodů $\mathbf{P}_0, \dots, \mathbf{P}_n$ pro n oblouků spline křivky, a potřebujeme tedy určit n polynomů stupně s . Každý polynom (oblouk křivky) je určen $s+1$ koeficienty, takže celkem potřebujeme $n(s+1)$ podmínek abychom pro dané body určili spline křivku stupně s . Interpoláčnící podmínky nám dávají $n+1$ rovnic a ze spojitosti nulté až $(s-1)$ -té derivace plyne $s(n-1)$ rovnic. Celkem tedy máme $n+1+s(n-1) = n+1+sn-s = n(s+1)+1-s$ rovnic. Je tedy zřejmé, že je třeba doplnit ještě $s-1$ okrajových podmínek.

Pokud je spline křivka stupně s uzavřená, je už jednoznačně určena svými opěrnými body a parametrizací.

1.1.4 Spline plochy

Spline plocha se řadí mezi plochy určené sítí bodů, tzn. je určena maticí bodů a okrajovými podmínkami, jimiž jsou příčné derivace v okrajových bodech a twisty v rohových bodech.

Pro výpočet spline plochy je třeba najít oba tečné vektory pro každý bod řídicí sítě, což se dá najít jako tečné vektory spline křivky dané sloupcem nebo řádkem matice bodů, a twisty neboli zkruty, což jsou smíšené parciální derivace v rohových bodech zadané sítě bodů.

1.2 Bézierovy křivky a plochy

1.2.1 Bézierovy křivky

Počátek Bézierových křivek se datuje na přelom 50. a 60. let dvacátého století, kdy dva francouzští muži, pracující ve dvou různých automobilkách, nezávisle na sobě publikovali své práce. Prvním byl matematik a fyzik Paul de Casteljau pracující u automobilky Citroën, který roku 1959 vyvinul algoritmus, později pojmenovaný po něm algoritmus de Casteljau, s nímž byl schopen spočítat Bézierovy křivky. Krátce poté, roku 1962, technik pro automobilku Renault Pierre Bézier přišel se svou studií křivek. Ta byla uznána širokou veřejností, načež po něm byly křivky pojmenovány. Bézier se snažil popsat tvarově složité plochy, na které v automobilovém průmyslu neustále narážel, co možná nejjednodušeji a aby se daly snadno modifikovat. Tímto položil základní kameny teorie těchto křivek.

Definice 1. Mějme lomenou čáru, nazývanou řídicí polygon, která se skládá z vrcholů $V_0, \dots, V_n$ a jejich příslušných polohových vektorů $\mathbf{V}_0, \dots, \mathbf{V}_n$, kde $n \geq 1$ a $n \in \mathbb{Z}$. Pak vztah

$$\mathbf{P}(t) = \sum_{i=0}^n \mathbf{V}_i B_i^n(t), \quad t \in \langle 0, 1 \rangle,$$

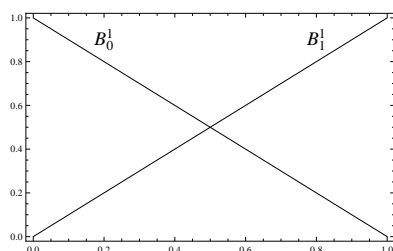
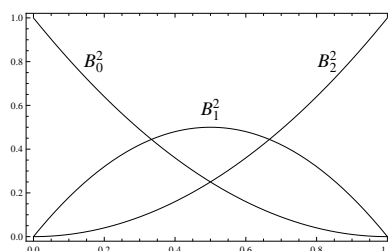
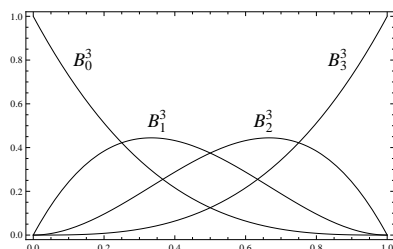
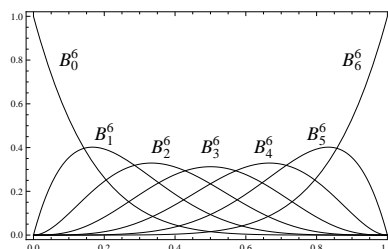
kde $B_i^n(t)$ jsou Bernsteinovy polynomy dané vztahem

$$B_i^n(t) = \binom{n}{i} t^i (1-t)^{n-i}, \quad i = 0, \dots, n,$$

definuje Bézierovu křivku. Pokud v $B_i^n(t)$ vznikne výraz $\binom{0}{0}$ nebo $\binom{n}{0}$ položíme ho rovný nule. Na obrázcích 1.2.1 (a), (b), (c) a (d) jsou zobrazeny úplné systémy Bernsteinových polynomů pro $n = 1, 2, 3, 6$.

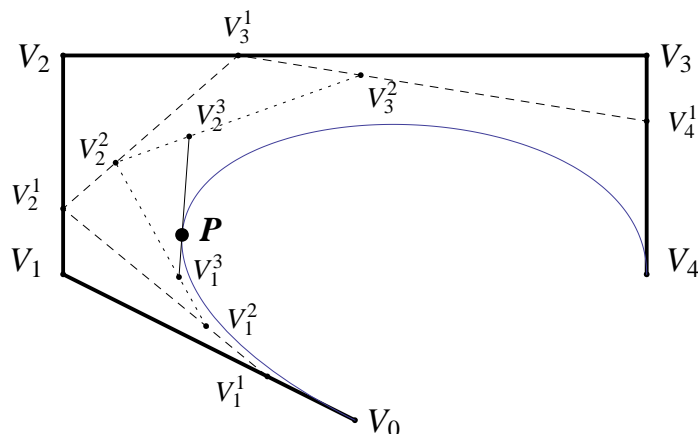
Vlastnosti Bézierových křivek

- Bézierova křivka začíná bodem V_0 , jehož polohový vektor je $\mathbf{V}_0$ a končí bodem V_n , který má polohový vektor $\mathbf{V}_n$.
- Tečnou Bézierovy křivky v počátečním bodě je první strana řídicího polygonu a obdobně v koncovém bodě je tečnou poslední strana řídicího polygonu.

(a) Bernsteinovy polynomy pro $n = 1$ (b) Bernsteinovy polynomy pro $n = 2$ (c) Bernsteinovy polynomy pro $n = 3$ (d) Bernsteinovy polynomy pro $n = 6$

Obrázek 1.2.1: Úplné systémy Bernsteinových polynomů

- Pokud jsou body řídicího polygonu kolineární, Bézierovou křivkou je úsečka V_0V_n .
- Neboť součet hodnot Bernsteinových polynomů se pro libovolné $t \in \langle 0, 1 \rangle$ rovná jedné, tak celá Bézierova křivka leží v konvexním obalu svého řídicího polygonu.
- Ze vztahu $B_i^n(t) = B_{n-i}^n(1-t)$, což vyjadřuje symetričnost Bernsteinových polynomů, plyne, že Bézierova křivka je nezávislá na orientaci řídicího polygonu.
- Bézierova křivka je invariantní vůči afinní transformaci, to znamená, že výsledná transformovaná Bézierova křivka je totožná s křivkou vzniklou z transformovaného řídicího polygonu.
- Počet průsečíků libovolné přímky a Bézierovy křivky je nejvýše roven počtu průsečíků přímky a řídicího polygonu křivky - variation diminishing property.
- Jestliže přidáme bod do řídicího polygonu nebo změním polohu některého bodu polygonu, změní se tvar celé křivky.
- Pokud aplikujeme postup výpočtu Bernsteinových polynomů na výpočet bodů Bézierovy křivky, dostaneme algoritmus de Casteljaeu. Tento algoritmus je založen na postupném dělení úseček řídicího polygonu v daném poměru (daném parametrem t_0), čímž vznikají nové body. Algoritmus opakujeme až do doby než nám vznikne jediný bod - bod křivky. Na obr. 1.2.2 je pro daný polygon tvořený body V_0, V_1, V_2, V_3, V_4 určen bod $\mathbf{P}$ pro $t = 0.3$. Abychom získali všechny body Bézierovy křivky, je nutné provést algoritmus pro všechna $t \in \langle 0, 1 \rangle$.
  - Algoritmus de Casteljaeu lze také použít pro získání tečny Bézierovy křivky v daném bodě. Obecně, tečna v bodě $\mathbf{P}(t)$ je určena body $V_1^{n-1}(t)$ a $V_2^{n-1}(t)$.

Obrázek 1.2.2: Algoritmus de Casteljau

1.2.2 Bézierovy plochy

Bézierovy plochy se řadí mezi plochy určené sítí bodů.

Definice 2. Necht' je dána množina $(m + 1) \times (n + 1)$ navzájem různých bodů s polohovými vektory $\mathbf{V}_{0,0}, \mathbf{V}_{0,1}, \dots, \mathbf{V}_{m,n}$, kterou nazýváme řídicí síť a dá se popsat maticí

$$\mathbf{V} = \begin{pmatrix} \mathbf{V}_{0,0} & \cdots & \mathbf{V}_{0,n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ \mathbf{V}_{m,0} & \cdots & \mathbf{V}_{m,n} \end{pmatrix}.$$

Bézierovu plochu pak definujeme předpisem

$$\mathbf{P}(u, v) = \sum_{i=0}^m \sum_{j=0}^n \mathbf{V}_{i,j} B_i^m(u) B_j^n(v), \quad u, v \in \langle 0, 1 \rangle,$$

kde $B_i^m(u)$ a $B_j^n(v)$ jsou Bernsteinovy polynomy.

Vlastnosti Bézierových ploch

- Bézierova plocha prochází rohovými body řídicí sítě (body $\mathbf{V}_{0,0}, \mathbf{V}_{0,n}, \mathbf{V}_{m,0}, \mathbf{V}_{m,n}$), a její okrajové křivky jsou Bézierovy křivky dané okrajovými lomenými čarami sítě.
- Stejně jako Bézierovy křivky i Bézierovy plochy jsou afinně invariantní a leží v konvexním obalu své řídicí sítě.
- Pro Bézierovy plochy už ovšem neplatí „variation diminishing property“, tj. počet průsečíků libovolné přímky a Bézierovy plochy není nikterak omezen počtem průsečíků této přímky s řídicí sítí plochy.

- Pro tečnou rovinu v rohových bodech Bézierovy plochy platí, že je určena tímto bodem a jeho sousedy. Tedy tečná rovina v rohovém bodě $\mathbf{V}_{m,n}$ je určena body $\mathbf{V}_{m-1,n}$, $\mathbf{V}_{m,n}$ a $\mathbf{V}_{m,n-1}$.
- Algoritmus de Casteljau se u ploch realizuje buď po plochách (*přímý algoritmus* de Casteljau), což je založeno na postupném generování bodů hyperbolických paraboloidů a na rekurentním vztahu

$$\mathbf{V}_{i,j}^{k+1} = (1-u, u) \begin{pmatrix} \mathbf{V}_{i,j}^k & \mathbf{V}_{i,j+1}^k \\ \mathbf{V}_{i+1,j}^k & \mathbf{V}_{i+1,j+1}^k \end{pmatrix} (1-v, v)^T,$$

$$k = 0, \dots, n-1, \quad i, j = 0, \dots, n-k,$$

či *po křivkách*, kde se využívá algoritmus de Casteljau pro křivky. Algoritmus aplikujeme nejdříve na sloupce matice $\mathbf{V}$, čímž získáme polygon bodů, jako kdybychom počítali $\mathbf{P}(u, v_0)$, na který opět aplikujeme algoritmus de Casteljau. Tímto jsem získali určení bodu $\mathbf{P}(u_0, v_0)$. Algoritmus se samozřejmě může nejprve aplikovat na řádky matice, výsledek bude stejný.

1.3 B-spline křivky a plochy

1.3.1 B-spline báze

Základem pro Bézierovy křivky a plochy byly Bernsteinovy polynomy, zato pro B-spline křivky se definují báze funkce po částech s tím, že tyto funkce jsou spline funkcemi, tj. jsou to po částech polynomické funkce se „spojitou derivací co do nejvyššího řádu“.

Označme $\mathbf{T} = (t_0, \dots, t_m)$ tzv. *vektor parametrizace* (uzlový vektor) neklesající posloupnost parametrů t_i , tj. $t_0 \leq t_1 \leq \dots \leq t_m$. Hodnoty t_i nazýváme uzly.

B-spline báze funkce N_i^k stupně k pro vektor parametrizace $\mathbf{T} = (t_0, \dots, t_m)$ jsou definovány rekurentním předpisem:

- pro $k = 0$

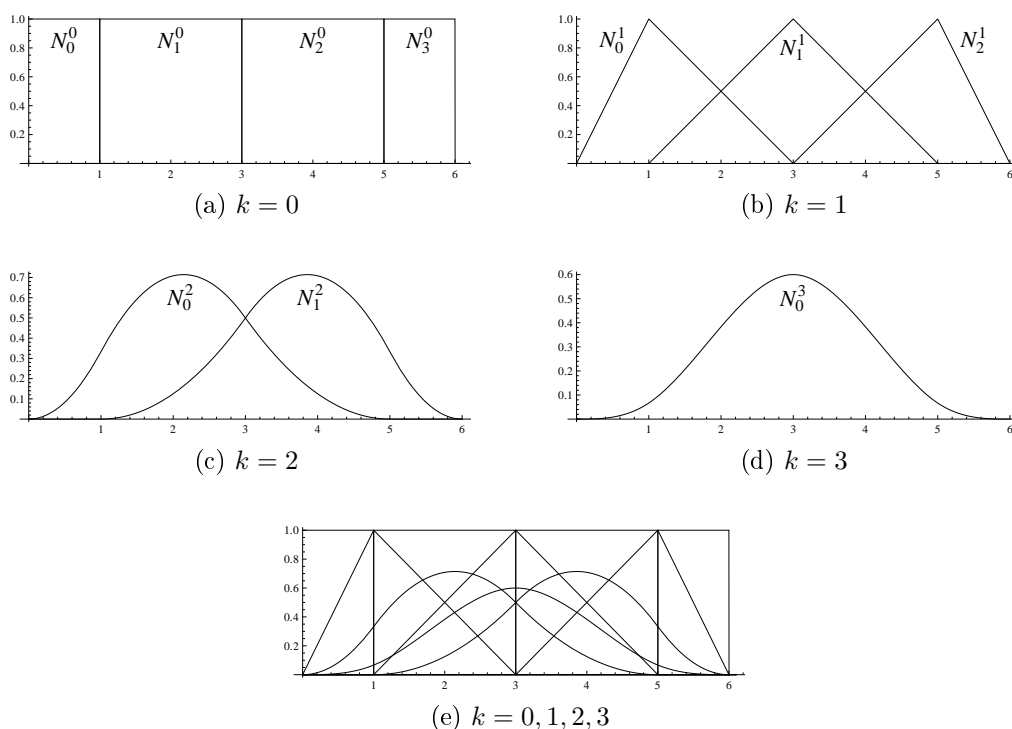
$$N_i^0(t) = \begin{cases} 1 & \text{pro } t_i \leq t < t_{i+1} \\ 0 & \text{jinde} \end{cases}$$

- pro $k > 0$

$$N_i^k(t) = \frac{t - t_i}{t_{i+k} - t_i} N_i^{k-1}(t) + \frac{t_{i+k+1} - t}{t_{i+k+1} - t_{i+1}} N_{i+1}^{k-1}(t), \quad (1.3.1)$$

kde $t \in \langle t_0, t_m \rangle$. V případě, že vzniknou výrazy typu $\frac{a}{0}$, položíme je rovny nule. Na obrázku 1.3.1 (a), (b), (c), (d) je zobrazeno, jak vypadají báze funkce pro vektor parametrizace $\mathbf{T} = (0, 1, 3, 5, 6)$ a stupně $k = 0, 1, 2, 3$, a na (e) jsou pro porovnání všechny dohromady.

B-spline báze je tedy charakterizována: stupněm k polynomů, vektorem parametrizace, který má $m+1$ uzlů $t_0 \leq t_1 \leq \dots \leq t_m$, a číslem j , které znázorňuje počet funkcí tvořících bázi. Ze vztahu (1.3.1) plyne, že pro funkci $N_i^k(t)$ je potřeba mít ve vektoru

Obrázek 1.3.1: B-spline bázové funkce

parametrizace až složku s indexem $i + k + 1$. Jelikož i nabývá maximální hodnoty j , platí vazba $m = j + k + 1$, nebo-li $m + 1 = j + k + 2$, což znamená, že počet složek vektoru parametrizace ($m + 1$) je roven součtu stupně B-spline báze (k), počtu funkcí tvořících bázi ($j + 1$) a jedničky.

Pokud by složky parametrického vektoru byly tvaru $t_0 = t_1 = \dots = t_n = 0$ a $t_{n+1} = t_{n+2} = \dots = t_{2n+1} = 1$, tedy vektor parametrizace by měl tvar $\mathbf{T} = (0, \dots, 0, 1, \dots, 1)$, pak B-spline bázi jsou Bernsteinovy polynomy.

Vlastnosti bázových funkcí

- Pro všechna t, i, k jsou bázové funkce nezáporné: $N_i^k(t) \geq 0$.
- Součet všech bázových funkcí je roven jedné: $\sum_{i=0}^p N_i^k(t) = 1, t \in \langle t_0, t_m \rangle$.

1.3.2 B-spline křivky

B-spline křivka stupně k s řídicím polygonem $\mathbf{V}_0, \dots, \mathbf{V}_n$, $k \leq n$ a vektorem parametrizace $\mathbf{T} = (t_0, \dots, t_m)$ je definována vztahem

$$\mathbf{P}(t) = \sum_{i=0}^n \mathbf{V}_i N_i^k(t). \quad (1.3.2)$$

Vektor parametrizace

Obecně rozlišujeme periodický a neperiodický tvar vektoru parametrizace. Zatímco periodický vektor nemá žádnou speciální vnitřní strukturu, pro neperiodický vektor parametrizace platí

$$\mathbf{T} = \left(\underbrace{a, \dots, a}_{k+1}, t_{k+1}, \dots, t_{m-k-1}, \underbrace{b, \dots, b}_{k+1} \right).$$

Jak už z názvu vypovídá, uzavřené křivky mají periodický vektor parametrizace a otevřené neperiodický.

Parametrizace může být buď *uniformní*, a to pokud pro dva sousední uzly platí $t_{i+1} - t_i = \text{konst}$, nebo *neuniformní*, což je např. parametrizace, která respektuje poměry délek stran řídicího polygonu.

Vlastnosti B-spline křivek

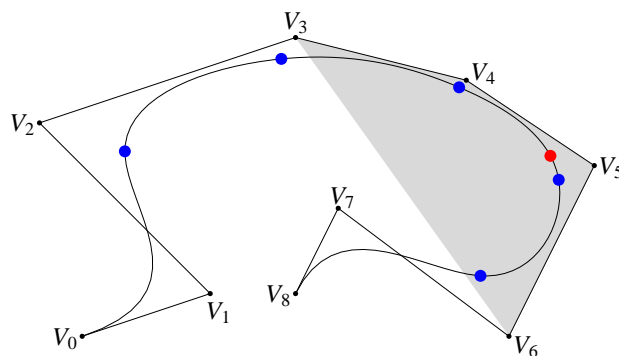
- B-spline křivka stupně k je spline křivkou, tzn. obecně je třídy C^{k-1} a tedy je spojitá až do $(k-1)$ -ní derivace. Třídou spojitosti lze ve vybraných bodech i snížit, a to uvedením násobných hodnot ve vektoru parametrizace. Pro takové křivky pak platí, že jsou třídy C^{k-q} , kde q je násobnost uzlu.
- Všechny body B-spline křivky leží v konvexním obalu zadaného řídicího polygonu a také platí, že pokud t je z intervalu $\langle t_i, t_{i+1} \rangle$, pak bod křivky $\mathbf{P}(t)$ leží v konvexním obalu $(k+1)$ po sobě jdoucích vrcholů $V_{i-k}, V_{i-k+1}, \dots, V_i$, zdroj [11].

– Příklad:

Na obr. 1.3.2 je kubická B-spline křivka s řídicím polygonem o devíti bodech $V_0, \dots, V_9$ a parametrickém vektoru $\mathbf{T} = (0, 0, 0, 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 6, 6, 6)$. Jelikož parametrický vektor obsahuje šest skoků uzlových hodnot, skládá se křivka ze šesti oblouků. Uzly jsou označeny modře. Bod s $t = 3.8$ (označen červeně) spadá do uzlového intervalu $\langle t_i, t_{i+1} \rangle = \langle 3, 4 \rangle$, takže $(k+1) = 4$ B-spline bázové funkce, které jsou na tomto intervalu nenulové jsou $N_3^3, N_4^3, N_5^3, N_6^3$ a ze vztahu (1.3.2) je zřejmé, že to jsou koeficienty bodů V_3, V_4, V_5, V_6 . Z vlastnosti součtu B-spline bázových funkcí rovnému jedné plyne, že jejich „vážený“ průměr $\mathbf{P}(t)$ leží v konvexní oblasti definované těmito řídicími body.

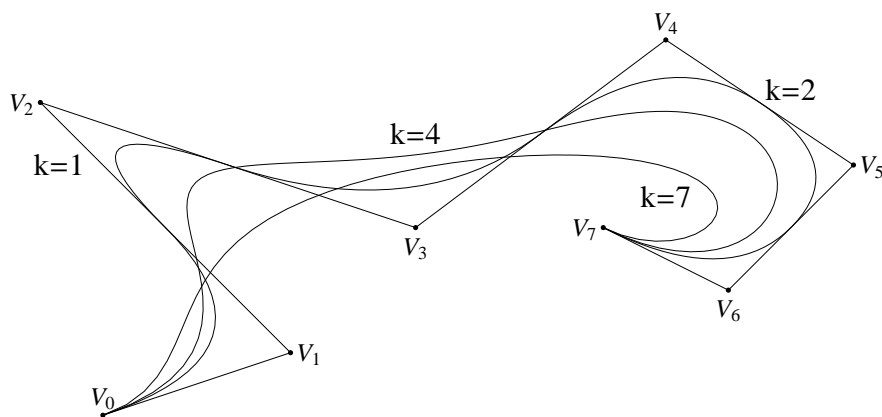
- Obdobně jako u Bézierových křivek i zde platí afinní invariantnost, tzn. výsledná transformovaná křivka je totožná s křivkou vytvořenou z transformovaného řídicího polygonu.
- Vliv změny polohy řídicích bodů je *lokalizován*, tzn. poloha bodu V_s ovlivňuje tvar křivky pouze v intervalu $\langle t_s, t_{s+k} \rangle$ a nedochází tedy ke změně celé křivky.
- Algoritmus de Casteljaui má pro B-spline křivky obdobu v *de Boorově algoritmu*. Ten ale neprovádí dělení stran řídicího polygonu v konstantním poměru jako je tomu u algoritmu de Casteljaui, ale je proměnný a závisí na rozdílu hodnot ve vektoru parametrizace.

Obrázek 1.3.2: Konvexní obal

Na obrázku 1.3.3 jsou pro daný řídicí polygon o osmi bodech vykresleny B-spline křivky o stupních 1, 2, 4 a 7. Pověsimně si, že pro $k = 1$ je B-spline křivkou samotný řídicí polygon a s rostoucím stupněm se křivka více vyhlazuje. Pokud se stupeň křivky rovná počtu stran řídicího polygonu, v tomto případě pro $k = 7$, je výslednou B-spline křivkou Bézierova křivka pro stejný řídicí polygon.

Obrázek 1.3.3: B-spline křivky o stupních $k = 1, 2, 4, 7$

B-spline křivkami se dají modelovat jen objekty, které mají po částech polynomiální vyjádření, což znamená, že kružnice, hyperboly a jejich oblouky nelze pomocí B-spline reprezentovat. Proto se zavádí racionální specializace (viz. odstavec 1.4.1).

1.3.3 B-spline plochy

Nechť máme řídicí síť $(m + 1) \times (n + 1)$ bodů, které jsou popsány polohovým vektorem $\mathbf{V}_{i,j}$, a vektory parametrizace $\mathbf{U}, \mathbf{V}$ pro parametry u a v . Pro obecnou B-spline plochu stupně (k, l) , kde k je stupeň polynomů B-spline báze pro parametr u , a l je stupeň polynomů báze pro parametr v , potom platí vztah

$$\mathbf{P}(u, v) = \sum_{i=0}^m \sum_{j=0}^n \mathbf{V}_{i,j} N_i^k(u) N_j^l(v), \quad (1.3.3)$$

kde $N_i^k(u)$, resp. $N_j^l(v)$ jsou B-spline bázové funkce stupně k pro parametr u , resp. stupně l pro parametr v .

Vlastnosti B-spline ploch

- Hraničními křivkami jsou B-spline křivky dané lomenou čarou hraničních bodů.
- I zde platí podmínka konvexního obalu.
- De Boorův algoritmus aplikovaný po křivkách dokáže generovat body B-spline plochy.

1.4 NURBS křivky a plochy

1.4.1 Racionalizace

Protože se Bézierovými a B-spline křivkami a plochami nedají reprezentovat některé objekty např. kuželosečky a kvadriky, je třeba definovat postup, který nám to umožní. Tomuto postupu se říká racionalizace. Podstatou racionalizace v našem podání je využití projektivního rozšíření Euklidovského prostoru, tedy prostoru využívajícího homogenních souřadnic. Tato homogenizující složka souřadnic bodů se nazývá *váha*. Po projektivním rozšíření prostoru je navíc možné mít v řídicím polygonu či síti nevlastní body.

Nechť máme bod $\mathbf{P} = (x, y, z)$, potom jeho souřadnice po přechodu do projektivně rozšířeného prostoru jsou $\mathbf{P}^w = (x', y', z', w)$, kde w je daná váha a pro původní souřadnice platí převody $x = \frac{x'}{w}$, $y = \frac{y'}{w}$ a $z = \frac{z'}{w}$.

1.4.2 NURBS křivky

NURBS (Non-Uniform Rational B-Spline) je definován jako B-spline v projektivním rozšíření Euklidovského prostoru. V počítačovém modelování se těchto objektů používá nejčastěji (CAD systémy).

Mějme polohové vektory pro body řídicího polygonu $\mathbf{P}_0, \mathbf{P}_1, \dots, \mathbf{P}_m$, kde $\mathbf{P}_i = (x_i, y_i)$, jejich váhy $w_0, w_1, \dots, w_m$, kde $w_i \neq 0$, a vektor parametrizace $\mathbf{T} = (t_0, \dots, t_q)$. NURBS křivku stupně k potom definujeme s pomocí B-spline bázových funkcí $N_i^k(t)$ jako

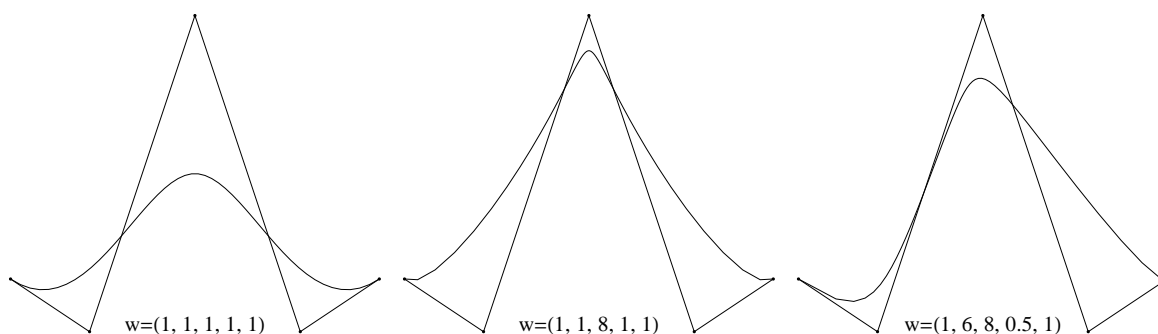
$$\mathbf{P}(t) = \frac{\sum_{i=0}^m \mathbf{P}_i w_i N_i^k(t)}{\sum_{i=0}^m w_i N_i^k(t)}.$$

Vlastnosti NURBS křivek

- Možnost konstrukce kuželoseček.

- Stejně jako B-spline křivka i NURBS křivky procházejí prvním a posledním bodem řídicího polygonu.
- Jsou projektivně invariantní.
- Lokalizace změn. Při změně polohy bodu $\mathbf{P}_s$ je ovlivněn tvar křivky pouze v intervalu $\langle t_s, t_{s+k} \rangle$ a ne celé křivky.
- Platí „variation diminishing property” - počet průsečíků libovolné přímky a NURBS křivky je nejvýše roven počtu průsečíků přímky a řídicího polygonu křivky.
- Přidáním parametru váhy se zvyšuje počet možností jak křivku modifikovat.
- Pokud jsou váhy $w_i \forall i$ kladné, tak NURBS křivka leží v konvexním obalu svého řídicího polygonu, je-li ale jediná váha záporná, už to neplatí.
- Pro konstrukci se používá de Boorův algoritmus.

Na obrázku 1.4.1 jsou vidět NURBS křivky s různými vektory vah. Pokud $w_i = 1 \forall i$ je křivkou B-spline křivka. Při $w_i > 1$ se křivka k bodu $\mathbf{V}_i$ přibližuje, a při $w_i \in (0, 1)$ se oddaluje.

Obrázek 1.4.1: Různé váhy bodů

1.4.3 NURBS plochy

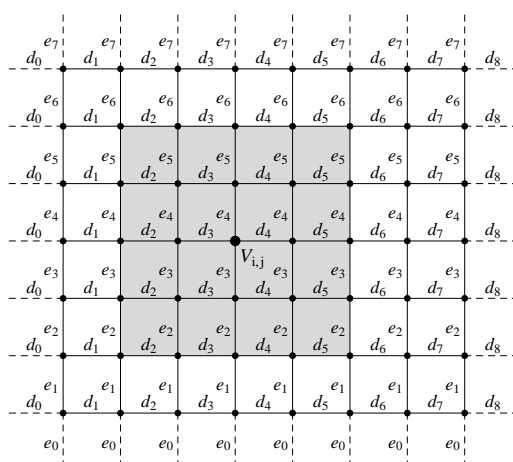
Mějme řídicí síť o $(m + 1) \times (n + 1)$ bodech, které jsou popsány polohovým vektorem $\mathbf{V}_{i,j}$, jejich váhy $w_{i,j}$ a vektory parametrizace $\mathbf{U}, \mathbf{V}$ pro parametry u a v . NURBS plocha je definována vztahem

$$\mathbf{P}(u, v) = \frac{\sum_{i=0}^m \sum_{j=0}^n \mathbf{V}_{i,j} w_{i,j} N_i^k(u) N_j^l(v)}{\sum_{i=0}^m \sum_{j=0}^n w_{i,j} N_i^k(u) N_j^l(v)},$$

kde $N_i^k(u)$, resp. $N_j^l(v)$ jsou B-spline bázové funkce stupně k pro parametr u , resp. stupně l pro parametr v .

Vlastnosti NURBS ploch

- Jelikož NURBS plochy mají za základ B-spline báze plochy, sdílí s nimi mnoho vlastností.
- Váha řídicího bodu $\mathbf{V}_{i,j}$ ovlivňuje tvar plochy v oblasti $\langle u_i, u_{i+k+1} \rangle \times \langle v_j, v_{j+l+1} \rangle$.
- Obdobně jako u NURBS křivek platí lokalizace změn. Bod $\mathbf{V}_{i,j}$ ovlivňuje tvar plochy pouze v konečné oblasti řídicí sítě. Příklad, jaká oblast to je pro řídicí síť kubické NURBS plochy, je na obrázku 1.4.2. Báze funkce $N_i^3(u)$ závisí na uzlových intervalech (e_2, e_3, e_4, e_5) a báze funkce $N_j^3(v)$ závisí na (d_2, d_3, d_4, d_5) . Co vlastně takovéto označení intervalů je, a jak se zjišťuje, je popsáno v odstavci 1.5.1.

Obrázek 1.4.2: Oblast vlivu bodu $\mathbf{V}_{i,j}$

1.5 T-spline

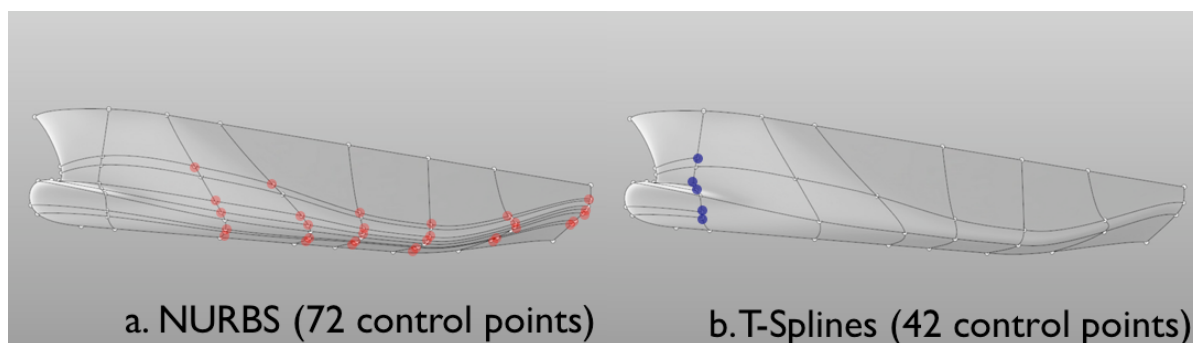
NURBS plochy mají dvě hlavní nevýhody:

- Topologii řídicí sítě. Sice je snadné ji matematicky popsat, ale může vést k vzniku mnoha nepotřebných bodů, které nenesou žádnou důležitou informaci a existují jen kvůli splnění topologických vazeb NURBS plochy.
- Parametrizace NURBS ploch nedovoluje popsání některých běžných tvarů, a pokud už, tak často ne jen jedinou plochou. NURBS plochy jsou homeomorfní (homeomorfismus je vzájemně jednoznačné zobrazení mezi topologickými prostory, které zachovává topologické vlastnosti) k rovinám, otevřeným válcovým plochám a anuloidům, takže například NURBS reprezentace kulové plochy je ve skutečnosti válec se sbalenými konci a ne uzavřená plocha.

T-spline plochy, představeny široké veřejnosti ve článku [3], jsou novou matematickou formulací ploch, které tato omezení NURBS ploch odbourávají, protože nejen že, nemusí být zadané pouze na obdélníkových oblastech, ale hlavně výrazně snižují počet

nadbytečných řídicích bodů, což zlepšuje následnou manipulaci s modelem. To, co nejvíce odlišuje řídicí síť T-spline plochy (zvanou T-mesh) a řídicí síť pro NURBS je, že T-mesh dovoluje ukončení řady řídicích bodů v řádku či sloupci, což znamená vznik T-spoje (T-junction).

Na obr. 1.5.1 je vidět rozdíl mezi plochou trupu lodi modelovanou jako NURBS plocha a T-spline plocha. Červeně jsou označeny nadbytečné body a modrou jsou zvýrazněny T-spoje.

Obrázek 1.5.1: Rozdíl mezi NURBS a T-spline plochami, zdroj [6]

Další vlastnosti T-spline ploch

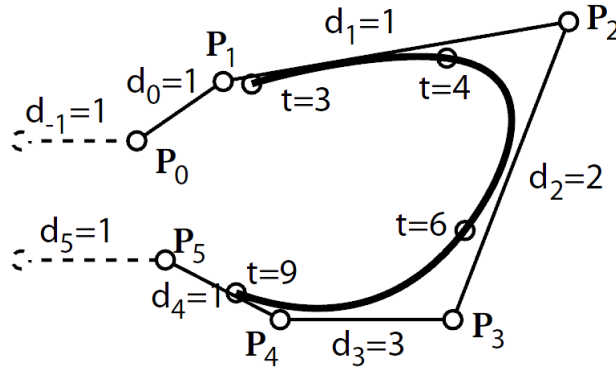
- Jelikož je T-spline plocha založena na stejných báзовých funkcích jako NURBS plochy, sdílí s nimi užitečné vlastnosti jako lokalizace změn, variation diminishing property a vlastnosti týkající se spojitosti.
- Všechny vnitřní body řídicí sítě NURBS plochy mají valenci 4, tzn. že do daného bodu v kontrolní síti přicházejí čtyři hrany. Narozdíl od toho T-mesh umožňuje i jiné valence.

1.5.1 Uzlový interval

Jak už víme, složky vektoru parametrizace, jinak zvaného uzlového vektoru, tedy uzly, se používají k určení B-spline báзовých funkcí. Rozdíl hodnot dvou po sobě jdoucích uzlů definuje nový pojem, uzlový interval, který je zároveň délkou parametru Bézierovy křivky, která se nachází mezi těmito dvěma uzly. Toto nezáporné číslo je přiděleno ke každé hraně v řídicí síti T-spline plochy. Pojem uzlový interval (knot interval) byl představen v článku [2].

Na obrázku 1.5.2 z článku [3] je příklad kubické B-spline křivky o šesti řídicích bodech. Uzly jsou značeny t a hodnoty d_i podél řídicího polygonu znázorňují uzlové intervaly. Vektor parametrizace pro tuto křivku má tvar $\mathbf{T} = (1, 2, 3, 4, 6, 9, 10, 11)$. První a poslední hodnota uzlového intervalu pro neuzavřené křivky se přiřazuje imaginárním hranám řídicího polygonu, na obrázku to jsou d_{-1} a d_5 .

Jde provést i opačný proces, a to určit složky vektoru parametrizace na základě uzlových intervalů. Jednoduše přiřadíme prvnímu uzlu nějakou hodnotu, a potom abychom dostali hodnotu druhého uzlu, k ní připočteme první uzlový interval, pro třetí uzel připočteme k hodnotě druhého uzlu druhý uzlový interval atd.

Obrázek 1.5.2: Kubický B-spline, zdroj [3]

1.5.2 PB-spline

Tato plocha je založena výhradně jen na svých řídicích bodech, tzn. body mezi sebou nemají žádný topologický vztah. Odsud je odvozen název **P**oint **B**ased.

K definici PB-spline plochy je tedy potřeba množina řídicích bodů a pro každý bod dvojice uzlových vektorů. Uzlový vektor v proměnné s je pro bod $\mathbf{P}_i$ definován jako $s_i = [s_{i0}, s_{i1}, s_{i2}, s_{i3}, s_{i4}]$, a v proměnné t jako $t_i = [t_{i0}, t_{i1}, t_{i2}, t_{i3}, t_{i4}]$. Jejich získání je zobrazeno na obrázku 1.5.3.

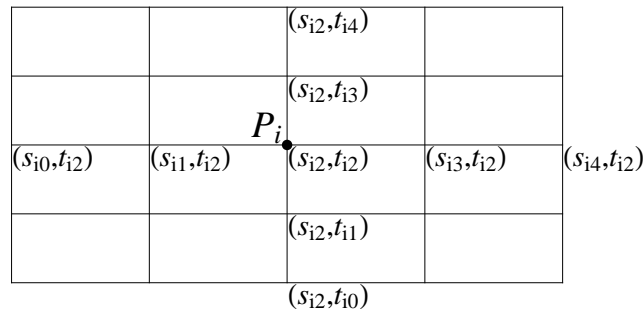
Nechť $\mathbf{P}_i$ jsou zadané řídicí body a $\mathbf{D}_i = (s_{i0}, s_{i4}) \times (t_{i0}, t_{i4})$ je oblast vlivu bodu $\mathbf{P}_i$. Pro PB-spline plochu potom platí vztah

$$\mathbf{P}(s, t) = \frac{\sum_{i=1}^n \mathbf{P}_i B_i(s, t)}{\sum_{i=1}^n B_i(s, t)}, \quad (s, t) \in \mathbf{D}, \quad (1.5.1)$$

kde $B_i(s, t)$ jsou báze funkce definované jako

$$B_i(s, t) = N_{i0}^3(s) N_{i0}^3(t), \quad (1.5.2)$$

kde $N_{i0}^3(s)$, resp. $N_{i0}^3(t)$ jsou kubické B-spline báze funkce pro vektor $s_i = [s_{i0}, s_{i1}, s_{i2}, s_{i3}, s_{i4}]$, resp. $t_i = [t_{i0}, t_{i1}, t_{i2}, t_{i3}, t_{i4}]$ dané (1.3.1).

Obrázek 1.5.3: Sestavení uzlového vektoru, zdroj [3]

Vlastnosti PB-spline plochy

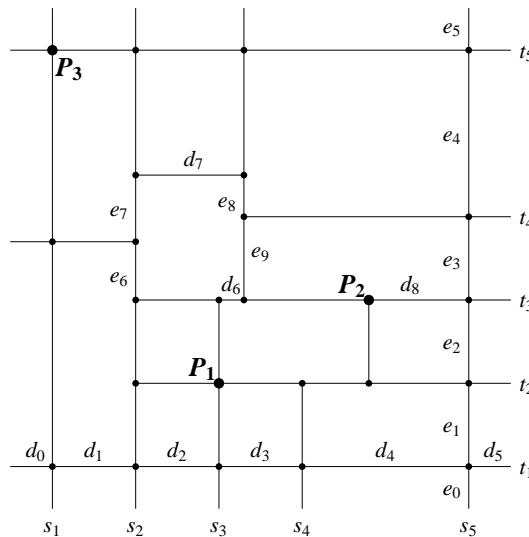
- Splňuje vlastnost konvexního obalu.

- $N_{0i}^3(s)$ a $N_{0i}^3(t)$ jsou neměnicí se části bázových funkcí PB-spline plochy. Jelikož je PB-spline plocha založená na bodech a jejich uzlových vektorech, jsou tyto části jedinečné pro každý bod. Naproti tomu u NURBS ploch platí, že $N_{0i}^3(s)$ je stejná pro všechny řídicí body v sloupci, a $N_{0i}^3(t)$ je stejná pro všechny body v řádku.

1.5.3 Řídící síť T-spline plochy (T-mesh)

Ted, když už máme definovaný pojem PB-spline plochy, lze říci, že T-spline plocha je ve skutečnosti PB-spline plochou, jejíž řídicí síť splňuje určitá pravidla. Takovouto řídicí síť budeme nazývat řídicí sítí T-spline plochy (T-mesh).

T-mesh je definován množinou hran a řídicích bodů. Každá hrana spojuje dva řídicí body, a je jí přidělena hodnota uzlového intervalu. Množina všech hran vytváří síť, jejíž stěny se skládají ze čtyř stran a zároveň každá strana stěny může obsahovat více hran spojených T-spojem. Na obrázku 1.5.4 lze vidět možné zobrazení T-mesh v parametrickém prostoru (s, t) . Hodnoty s_i označují s souřadnice, hodnoty t_i označují t souřadnice, a d_i , e_i představují uzlové intervaly. Z obrázku je dále vidět, že platí $s_4 = s_3 + d_3$, $t_5 = t_4 + e_4$, apod, a T-spoj je například v bodu P_2 .

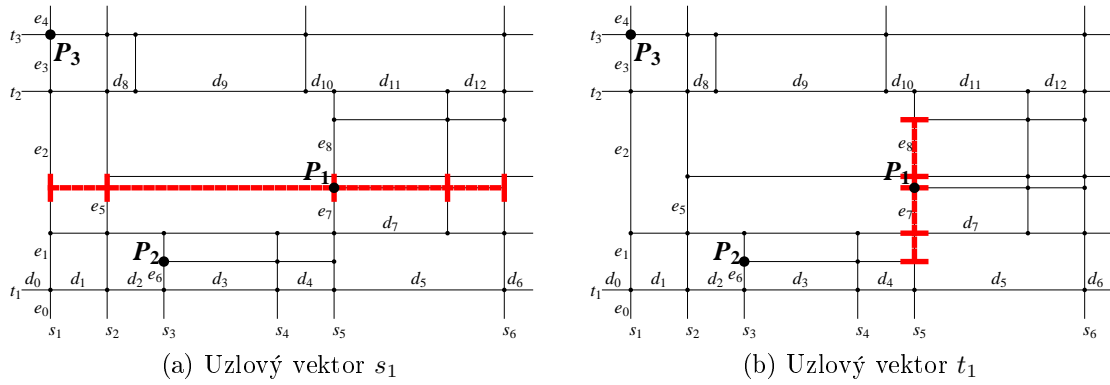
Obrázek 1.5.4: T-mesh, zdroj [3]

Každá hrana v řídicí síti T-spline plochy je úsečkou s konstantním s , resp. t , což nazýváme s -hrana, resp. t -hrana. Nyní lze lépe definovat T-spoj: T-spoj je vrchol společný buď pro jednu s -hranu a dvě t -hrany nebo naopak, pro jednu t -hranu a dvě s -hrany. Každá hrana je v řídicí síti označena uzlovým intervalem, který musí splňovat následující pravidla:

- Součet uzlových intervalů na protilehlých stranách každé stěny musí být stejný. Takže např. v obr. 1.5.4 platí $d_7 = d_2 + d_6$ a $e_6 + e_7 = e_8 + e_9$.
- Pokud T-spoj na jedné hraně stěny lze spojit s T-spojem na protější hraně bez porušení prvního pravidla, tak tato spojovací hrana musí být zahrnuta do řídicí sítě T-mesh. Jinými slovy, spojovací hrana rozdělí zkoumanou stěnu na dvě menší.

Pokud je T-mesh obdélníková síť bez T-spojů, T-spline plocha se stává B-spline plochou.

Lokální uzlový souřadnicový systém se dá vyvodit z uzlových intervalů v řídicí síti T-mesh. K jeho zavedení je třeba nejprve zvolit řídicí bod, který bude sloužit jako počátek parametrického prostoru $(s, t) = (0, 0)$. Např. v řídicí síti na obrázcích 1.5.5 (a), (b) označíme (s_1, t_1) za uzel počátku. Jakmile je počátek vybrán, můžeme začít přidělovat s uzlovou hodnotu ke každé vertikální hraně, a t uzlovou hodnotu ke každé horizontální hraně. Tyto hodnoty jsou v obrázcích 1.5.5 označeny jako s_i a t_i . Vzhledem k naší volbě počátečního uzlu, jsme dostali $s_1 = t_1 = 0$, $s_2 = d_1$, $s_3 = d_1 + d_2$, $t_2 = e_1 + e_2$, $t_3 = e_1 + e_2 + e_3$, atd. Obdobně každý řídicí bod má uzlové souřadnice. Např. $\mathbf{P}_1 = (s_5, t_1 + e_1 + e_5)$, $\mathbf{P}_2 = (s_3, t_1 + e_6)$ a $\mathbf{P}_3 = (s_1, t_3)$.

Obrázek 1.5.5: Nalezení uzlových vektorů

Teď, když už máme popsané všechny body a hrany v řídicí síti T-mesh, můžeme určit uzlové vektory pro každý bod. Právě touto možností vyvodit uzlové vektory z řídicí sítě, se T-spline plochy liší od B-spline ploch.

Uzlové souřadnice bodu $\mathbf{P}_i$ jsou (s_{i2}, t_{i2}) , a uzlové vektory, které hledáme, jsou tvaru $s_i = [s_{i0}, s_{i1}, s_{i2}, s_{i3}, s_{i4}]$ a $t_i = [t_{i0}, t_{i1}, t_{i2}, t_{i3}, t_{i4}]$. Nechť je dán paprsek $\mathbf{R}(\alpha) = (s_{i2} + \alpha, t_{i2})$, tzn. vycházející z bodu $\mathbf{P}_i = (s_{i2}, t_{i2})$ směrem doprava. Uzly s_{i3} a s_{i4} jsou potom s souřadnice prvních dvou s -hran (vertikální hrany), které jsou paprskem protnuty, přičemž s -hrana, na které bod $\mathbf{P}_i$ leží, se nezahrnuje. Pro uzly s_{i1} a s_{i0} vysíláme paprsek doleva. Pro uzly t_{i0} , t_{i1} , t_{i3} a t_{i4} vysíláme paprsek dolů a nahoru a sledujeme jeho protnutí s horizontálními hranami. Vše je znázorněno na obrázku 1.5.5.

Tedy např. pro $\mathbf{P}_1$ je $s = [s_1, s_2, s_5, s_5 + d_7, s_6]$ a $t = [t_1 + e_6, t_1 + e_1, t_1 + e_1 + e_7, t_1 + e_1 + e_5, t_1 + e_1 + e_5 + e_8]$ a podobně pro $\mathbf{P}_2$ je $s = [s_1, s_2, s_3, s_4, s_5]$ a $t = [t_1 - e_0, t_1, t_1 + e_6, t_1 + e_1, t_1 + e_1 + e_5]$. $\mathbf{P}_3$ je hraniční řídicí bod. V závislosti na které hranici se nachází, se v uzlových vektorech hraničního řídicího bodu zduplikují složky. V případě z obrázku nezáleží na $s_{3,0}$ a $t_{3,4}$, takže vektory mají tvar: $s = [s_1 - d_0, s_1 - d_0, s_1, s_2, s_2 + d_8]$ a $t = [t_2 - e_2, t_2, t_3, t_3 + e_4, t_3 + e_4]$.

Jakmile máme určeny uzlové vektory pro všechny body, můžeme definovat T-spline plochu pomocí rovnic pro PB-spline plochu (1.5.1).

1.5.4 Standardní T-spline plochy

Pojem standardní T-spline plocha je definován jako T-spline plocha, kde součet básových funkcí $B_i(s, t)$ z rovnice (1.5.1) daných vztahem (1.5.2) je roven jedné pro $\forall (s, t) \in \mathbf{D}$. Tudíž i B-spline plocha je standardní T-spline plochou. Důležitou vlastností je, že pokud standardní T-spline plocha projde procesem vložení uzlu do jejích básových funkcí, nadále zůstává standardní T-spline plochou.

Kapitola 2

Konverze ploch

2.1 Hierarchická B-spline plocha a T-spline plocha

T-spline plochy a hierarchické B-spline plochy jsou dvě různá zobecnění B-spline ploch, která umožňují lokální zjemňování. Pro B-spline křivky platí, že jemnější detaily lze získat vložením uzlu do vektoru parametrizace, což vyvolá pouze lokální změnu křivky. Naproti tomu, pokud vložíme uzel do vektorů parametrizace B-spline plochy, způsobí to vytvoření celé nové řádky nebo sloupce řídicích bodů. Aby se překonala tato nedokonalost, Forsey a Bartels v článku [8] představili pojem hierarchických B-spline ploch.

Největším rozdílem mezi hierarchickými B-spline plochami a T-spline plochami jsou jejich výjimečné vlastnosti, tzn. hierarchie a existence T-spojů. Hierarchie se používá především pro multirezoluční modelování (multirezoluční model je model skládající se z několika řídicích sítí s různou úrovní detailů, které popisují malou část objektu, a vztahů, které umožňují vybrat podmnožinu sítí a sloučit je do řídicí sítě, která popisuje objekt s žádaným stupněm detailů) a výhodou T-spojů je, že výrazně redukuje počet bodů v řídicí síti.

V předchozích publikacích bylo ukázáno, že hierarchické (racionální) B-spline plochy a T-spline plochy se dají převést na (racionální) B-spline plochy. Také existují algoritmy, které aproximují danou B-spline plochu T-spline plochou nebo hierarchickou B-spline plochou. Pokud v těchto postupech nastavíme odchylku aproximace na nulu, potom se z algoritmu aproximace stane algoritmus převodu. Tento způsob je ovšem nepřímý a nebere v potaz strukturu hierarchických B-spline a T-spline ploch. Na to mají v článku [7] odpověď a představují přímý způsob převodu, který využívá algoritmu lokálního vkládání bodu z [5] popsaného později v odstavci 3.2.2.

2.1.1 Hierarchická B-spline plocha

Hierarchická B-spline plocha se skládá ze série *úrovní*, které jsou složeny z několika B-spline plátů. Nejspodnější úroveň 0 má nejnižší rozlišení a popisuje pouze základní tvar plochy. Každý jeho další potomek, zvaný *překrytí*, popisuje určitou vlastnost plochy.

Nechť je dáno překrytí úrovně k s řídicími body $P^{(k)}$, potom každý bod překrytí je popsán tvarem „reference plus offset“, tj. $P^{(k)} = R^{(k)} + O^{(k)}$, kde $R^{(k)}$ je získán z rodičovské plochy na úrovni $k - 1$, a $O^{(k)}$ je vektor posunu (offset). Z toho plyne, že

jakákoliv změna na nižších úrovních je ihned propagována do všech úrovní nad ní.

2.1.2 Konverze hierarchické B-spline plochy na T-spline plochu

Transformovat hierarchickou B-spline plochu do T-spline plochy znamená spojit všechny její úrovně do jedné plochy, jejíž řídicí síť obsahuje pouze pár nadbytečných bodů a zároveň zachovat tvar výsledné plochy.

Konverzi provedeme rekurzivním procesem. Začneme s B-spline plochou úrovně 0 a přidáme k ní všechna překrytí první úrovně, abychom vytvořili T-spline plochu. K té opět přidáme všechna překrytí, tentokrát druhé úrovně, abychom vytvořili složitější T-spline plochu, a takhle pokračujeme do doby, až žádná překrytí už nejsou. Esenciálním prvkem v tomto postupu je algoritmus, který přidává překrytí do T-spline plochy, proto si ho popíšeme.

Nechť máme T-spline plochu $\mathbf{P}(s, t)$ danou vztahem (1.5.1), a překrytí $\mathbf{V}(s, t)$. T-spline plocha je kombinací všech překrytí, které mají menší úroveň než $\mathbf{V}(s, t)$ a několika překrytí, které mají stejnou úroveň, přidaných do počáteční B-spline plochy úrovně nula.

Složení překrytí a T-spline plochy se realizuje těmito kroky:

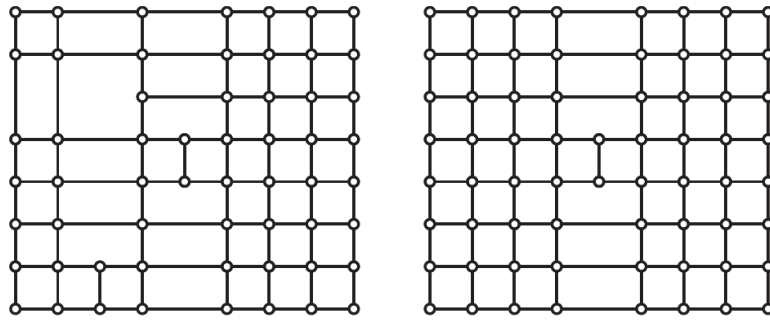
1. Vložení bodů O_{ij} , které jsou spojené s uzly (s_i, t_j) , a jejich příslušných bázových funkcí do řídicí sítě T-mesh na pozice indikované jejich uzly, tedy (s_i, t_j) .
2. Pokud vektory některé bázové funkce obsahují uzel, který nelze v řídicí síti nalézt, vložit příslušný bod do řídicí sítě.
3. Pokud ve vektorech některé bázové funkce chybí uzel, který by tam podle řídicí sítě měl být, vložit daný uzel do uzlového vektoru bázové funkce.
4. Opakuj kroky 2. a 3. dokud už žádná porušení nejsou.
5. Pokud existuje bod, který je hraničním bodem pouze jedné hrany, prodluž tuto hranu a vlož do řídicí sítě její první průsečík s jinou hranou. Pak jdi znovu na krok 2.

2.1.3 Konverze T-spline plochy na hierarchickou B-spline plochu

Na rozdíl od předchozí konverze, je konverze T-spline plochy na hierarchickou B-spline plochu trochu nelogická, protože vytváříme hierarchii B-spline ploch z jedno-úrovňové T-spline plochy.

Algoritmus se provádí v následujících krocích:

1. Předzpracování dané řídicí sítě T-mesh, aby tři nejokrajovější „okruhy“ bodů sítě neobsahovaly žádné T-spoje. Jak takové předzpracování vypadá a co jsou to okruhy bodů sítě je vidět na obrázku 2.1.1, kde vlevo je vstupní síť a vpravo je síť, na které již bylo předzpracování provedeno.
2. Nastav $k = 0$ a $aktualniMesh =$ předzpracovaný T-mesh.

Obrázek 2.1.1: Okruhy bodů

3. Odvodit B-spline plochu úrovně k z *aktualniMesh*.
4. Určit offsetové plochy pro úroveň $urv = k + 1$.
5. For(řídící síť každé offsetové plochy úrovně urv)
  - (a) Zpracuj síť.
  - (b) If(zpracovaná síť není řídící sítí pro B-spline plochu)
    - i. Nastav *aktualniMesh* = zpracovaná síť a $k = urv$.
    - ii. Jdi do kroku 3.

Podrobnosti o jednotlivých krocích, lze najít v článku [7].

Kapitola 3

Aproximace neuspořádané množiny bodů v prostoru

3.1 Shrnutí současného stavu

Nejtěžším úkolem aproximace neuspořádané množiny bodů, je vytvoření řídicí sítě, která co nejlépe vystihuje vlastnosti hledané plochy, a zároveň jejíž počet řídicích bodů je rozumný. I v dnešní době ještě stále existují případy, kdy manuální zásah do řídicí sítě je žádoucí, jelikož výsledná plocha založená na upravené řídicí síti, je mnohonásobně lepší aproximací zadaných bodů.

Jedna z metod, které kombinují jak automatické vytvoření, tak manuální zásahy do řídicí sítě je prezentována v článku [9]. Metoda je použitelná pro vytváření široké škály reprezentací, jako B-spline, NURBS nebo T-spline plochy, což nás zajímá nejvíce.

Metoda je složená z těchto kroků:

- Prvotní vytvoření sítě se provede nejmodernějšími metodami, jako např. PGP (Periodic Global Parameterization).
- Dále je možné manuálně zasáhnout do sítě, pokud si uživatel přeje vytvořit určité vlastnosti budoucí plochy. Buď je možné ovlivnit síť již při jejím vytváření, což se provede změnou určitých parametrů v metodě PGP, nebo je možné si po vytvoření počáteční sítě pohrát s hranami, například některé hrany vyměnit za geodetiky, vložit nové hrany nebo naopak hrany vymazat.
- Převést síť na řídicí síť T-spline plochy, tím že vynutíme splnění pravidel řídicí sítě T-mesh. Platnost pravidel se pokusíme vynutit všude, kde jsou nějaká porušení. Pokud se vyskytnou případy, že vložení hran nikterak nepomůže, vložíme do sítě tzv. *mimořádné body* a okolí těchto bodů bude ve výsledné ploše nahrazeno T-NURCC plochou [3]. Rozlišujeme tři druhy mimořádných bodů:
  - Do každého okruhu o N hranách, kde N je sudé, se vloží nový bod tak, že se spojí s každým druhým vrcholem okruhu. Toto vytvoří $N/2$ nových čtyřúhelníků a jeden mimořádný bod.
  - Do každého okruhu o N hranách, kde N je liché, se vložený bod spojí s každou hranou okruhu, čímž se nejenže vytvoří jeden mimořádný bod, ale i N nových T-spojů a N nových čtyřúhelníků.

- Obdobně pro okruhy o N hranách, kde N je liché a okruh obsahuje bod s valencí 3, se vložený bod spojí s každou hranou okruhu.
- Po tomto kroku je už síť platnou řídicí sítí pro T-spline plochu (kromě okolí mimořádných bodů) a je možné vypočítat T-spline plochu vztahem (1.5.1).

3.2 Adaptivní aproximace T-spline plochou

Úkolem metody, která je zde přestavena, je konstrukce hladkých povrchů objektů ze zadaných bodů v $\mathbf{E}_3$, např. geodat. Metoda je založena na konstrukci T-spline řídicí sítě. Začíná se s hrubou aproximací bodů, která se postupně zjemňuje tam, kde je to třeba.

3.2.1 Příprava dat

Program je navrhovaný pro vypočítání T-spline plochy ze zadaných geodat terénu, tudíž vstupem jsou reálné souřadnice bodů v $\mathbf{E}_3$. Nejdříve chceme zjistit, jak jsou body v prostoru umístěny a jaký zhruba má množina bodů tvar. Za tímto účelem body promítneme do roviny a zjistíme konvexní obal jejich bodů v rovině.

Poznámka: Konvexní obal konečné množiny M v $\mathbf{E}_2$ je nejmenší konvexní mnohoúhelník, který obsahuje všechny body z M , tzn.

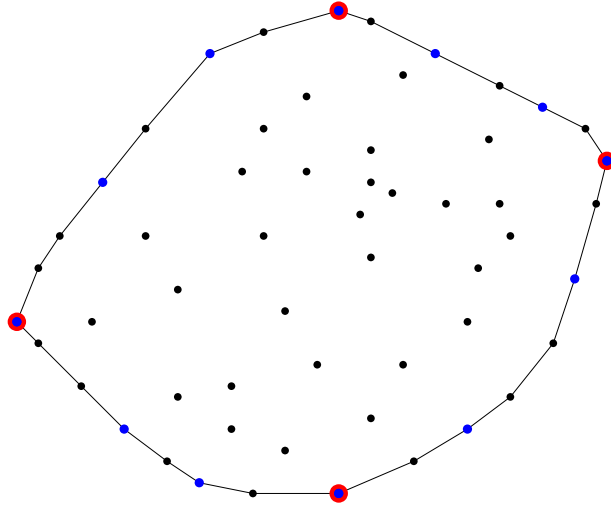
$$\forall a, b \in M, t \in (0, 1) : ta + (1 - t)b \in M.$$

Abychom mohli ohraničit množinu promítnutých bodů do roviny čtyřmi křivkami, je třeba zjistit „rohové body“. Čtyři body, jenž považujeme za rohy množiny bodů v rovině, jsou body konvexního obalu, jejichž hrany spojující je se sousedními body z konvexního obalu, svírají úhly, které se co nejvíce blíží úhlům pravým.

Řídicí polygon B-spline křivky k -tého stupně musí obsahovat minimálně $k+1$ bodů, tudíž aby B-spline křivky, které později definujeme mezi těmito rohy, byly kubické, musí se jejich polygony skládat minimálně ze čtyř řídicích bodů, tzn. rohy mezi sebou mít minimálně dva body. Pro zjednodušení bude odteď situace vysvětlována na příkladu bodů jen mezi dvěma rohy, tzn. na jedné „straně“ množiny promítnutých bodů do roviny, protože postup na zbylých třech stranách je stejný. Tyto strany budeme nazývat oblouky.

Ted, když víme, které body konvexního obalu jsou rohy, snadno zjistíme body ležící mezi nimi. Označíme je $V_0, V_2, \dots, V_n$ a vybereme z nich body P_j , $j \in \langle 0, m \rangle$, $m \leq n$ tak, že mezi rohovými body musí být minimálně dva P_j body (opět kvůli zaručení kubické B-spline křivky), a P_j musí být rozděleny mezi rohy přibližně ekvidistantně. Je zřejmé, že kdyby nastala situace, že se mezi rohy množiny bodů promítnutých do roviny nacházejí jen dva body V_i , tak body P_j budou jen tyto body. Potom, co rohy také zahrneme do bodů P_j , máme na oblouku minimálně čtyři body P_j . Body P_j budou řídicími body hledané B-spline křivky. Budeme se snažit je posouvat, a to tak, aby nová křivka lépe aproximovala body oblouku.

Na obrázku 3.2.1 je pro množinu bodů v rovině k vidění její konvexní obal, rohy konvexního obalu (červené body) a body P_j (modré body).

Obrázek 3.2.1: Konvexní obal, rohy, body P_j

Následuje vytvoření B-spline křivky $\mathbf{P}(t)$ z bodů P_j oblouku pomocí vztahu (1.3.2). Tato křivka je jen počáteční a pomůže nám nalézt lepší B-spline křivku, která bude body obsažené v oblouku aproximovat lépe.

Tento úkol provedeme díky metodě nejmenších čtverců.

Poznámka: Metoda nejmenších čtverců je aproximační metoda spočívající v tom, že hledáme takové parametry funkce f , pro které je součet čtverců odchylek vypočtených hodnot od hodnot naměřených minimální [12].

V našem případě hledáme parametry bodů B-spline křivky vytvořené z bodů P_j , které mají nejmenší vzdálenost od daných bodů oblouku, tzn.

$$t_i = \min \|V_i - \mathbf{P}(t)\|, \quad \forall t \in \langle 0, 1 \rangle, \quad \forall i \in \langle 0, n \rangle. \quad (3.2.1)$$

Protože chceme, aby body oblouku ležely na křivce, dosadíme nalezené parametry do rovnice pro B-spline křivku rovnající se bodu oblouku ve tvaru

$$\sum_{j=0}^m Q_j N_i^3(t_i) = V_i, \quad \forall i \in \langle 0, n \rangle, \quad (3.2.2)$$

kde $Q_j = P_j + (x_j, y_j)$ jsou posunutá řídicí body P_j , pro které nová B-spline křivka lépe aproximuje zadané body oblouku V_i . Vyjde nám tedy $(n+1)$ rovnic pro $(m+1)$ neznámých. Jelikož platí $m \leq n$, máme víc rovnic než neznámých, tj. přeúřčenou soustavu rovnic.

Poznámka: Necht' soustava lineárních rovnic $\mathbf{Ax} = \mathbf{b}$ je přeúřčenou soustavou, tzn. má více rovnic než neznámých. Pokud vektor pravých stran $\mathbf{b}$ není lineární kombinací sloupců matice $\mathbf{A}$ platí, že řešení $\mathbf{x}$ neexistuje, jinak existuje právě jedno řešení, pro které platí

$$\mathbf{x} = (\mathbf{A}^T \mathbf{A})^{-1} \mathbf{A}^T \mathbf{b}. \quad (3.2.3)$$

Rovnice podle vztahu (3.2.3) vyřešíme a hodnoty (x_j, y_j) přičteme k P_j . Z těchto nových bodů Q_j opět vypočteme B-spline křivku a provedeme metodu nejmenších čtverců a

hledání nových bodů $R_j = Q_j + (x_j, y_j)$ ještě jednou. Celý postup je znázorněn v algoritmu 1.

Algoritmus 1: Metoda nejmenších čtverců

---

vstup: body oblouku V_i a P_j , vstupní body

výstup: body P_j , B-spline křivka

begin

    vypočítat B-spline křivku $\mathbf{P}(t)$

    For (dvakrát)

        pro každý bod oblouku V_i najít parametr bodu na křivce, aby platilo (3.2.1)

        parametr dosadit do (3.2.2)

        vyřešit přeurčenou soustavu

        nalezený posun připočíst k bodům P_j

        vypočítat B-spline křivku z P_j

return ($P_j, \mathbf{P}(t)$)

Výsledkem jsou dvakrát posunuté body, ze kterých určíme výslednou B-spline křivku. Jelikož máme čtyři oblouky konvexního obalu promítnutých bodů do roviny, máme i čtyři B-spline křivky, které co nejlépe aproximují body těchto oblouků.

Na tyto křivky použijeme metodu NURBS4 z balíčku bakalářské práce Petra Anděla [4] a získáme síť bodů, kterou použijeme pro počáteční řídicí síť T-mesh.

Poznámka: Rovinná oblast určená čtyřmi okrajovými křivkami [4].

Vstupem jsou čtyři okrajové NURBS křivky $\mathbf{N}^1 := [\mathbf{P}^1, \mathbf{W}^1, \mathbf{U}^1]$, $\mathbf{N}^2 := [\mathbf{P}^2, \mathbf{W}^2, \mathbf{U}^2]$, $\mathbf{N}^3 := [\mathbf{P}^3, \mathbf{W}^3, \mathbf{V}^1]$, $\mathbf{N}^4 := [\mathbf{P}^4, \mathbf{W}^4, \mathbf{V}^2]$, jež mají řídicí polygony $\mathbf{P}^1 = (\mathbf{P}_0^1, \dots, \mathbf{P}_m^1)$, $\mathbf{P}^2 = (\mathbf{P}_0^2, \dots, \mathbf{P}_n^2)$, $\mathbf{P}^3 = (\mathbf{P}_0^3, \dots, \mathbf{P}_p^3)$, $\mathbf{P}^4 = (\mathbf{P}_0^4, \dots, \mathbf{P}_q^4)$, příslušné váhy $\mathbf{W}^1$, $\mathbf{W}^2$, $\mathbf{W}^3$, $\mathbf{W}^4$ a vektory parametrizace $\mathbf{U}^1$, $\mathbf{U}^2$ a $\mathbf{V}^1$, $\mathbf{V}^2$. Křivky, musí splňovat podmínku kompatibility, tj. platí rovnosti $\mathbf{P}_0^1 = \mathbf{P}_0^3$, $\mathbf{P}_0^4 = \mathbf{P}_m^1$, $\mathbf{P}_0^2 = \mathbf{P}_p^3$ a $\mathbf{P}_q^4 = \mathbf{P}_n^2$, a totéž pro jejich váhy.

Metoda proběhne ve dvou fázích. Nejprve se sjednotí vektory parametrizace křivek, které jsou naproti sobě, tj. křivek $\mathbf{N}^1$, $\mathbf{N}^2$ a $\mathbf{N}^3$, $\mathbf{N}^4$.

- Pokud po převodu na normalizovaný tvar $(0, \dots, 0, \dots, 1, \dots, 1)$ jsou vektory shodné, tzn. křivky jsou stejného stupně, nic se s vektory nedělá.
- Pokud se stupně křivek rovnají, ale vektory se buď liší v normalizovaných tvarech, či mají rozdílnou velikost, tak se vektory upraví pomocí vkládání uzlů, aby byly shodné.
- Jsou-li křivky rozdílného stupně, použije se algoritmus na jejich srovnání a případně se i upraví vektory vkládáním uzlů.

Poté se dopočte řídicí síť a matice vah.

- Nejprve se naleznou vnitřní body sítě pro okrajové křivky $\mathbf{N}^1$, $\mathbf{N}^2$ a dostaneme matici bodů $\mathbf{A} = (\mathbf{A}_{ij})$.

- Následně se vnitřní body naleznou pro okrajové křivky $\mathbf{N}^3$, $\mathbf{N}^4$, z čehož dostaneme matici $\mathbf{B} = (\mathbf{B}_{ij})$.
- Vnitřní řídicí body, které hledáme jsou středy úseček daných body $\mathbf{A}_{ij}$ a $\mathbf{B}_{ij}$. To samé platí pro váhy.

Nyní máme určenu řídicí síť pro čtyři okrajové křivky, která je tvaru

$$\begin{pmatrix} \hat{\mathbf{P}}_0^1 = \hat{\mathbf{P}}_0^3 & \cdots & \cdots & \cdots & \hat{\mathbf{P}}_m^3 = \hat{\mathbf{P}}_0^2 \\ \vdots & \mathbf{Q}_1^1 & \cdots & \mathbf{Q}_1^{m-1} & \vdots \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots & \vdots \\ \vdots & \mathbf{Q}_{p-1}^1 & \cdots & \mathbf{Q}_{p-1}^{m-1} & \vdots \\ \hat{\mathbf{P}}_0^4 = \hat{\mathbf{P}}_p^1 & \cdots & \cdots & \cdots & \hat{\mathbf{P}}_p^2 = \hat{\mathbf{P}}_m^4 \end{pmatrix}.$$

Řídicí síť budeme odteď značit jako $\mathbf{M} = (\mathbf{M}_{ij})$, $i \in \langle 0, p \rangle$, $j \in \langle 0, m \rangle$.

Pro zjemnění řídicí sítě, které budeme chtít provést, je třeba znát uzlové vektory pro každý řídicí bod. Hledání uzlových vektorů z článku [3], které je popsáno v odstavci 1.5.3, je prováděno paprskem v parametrickém prostoru (s, t) , který je postupně vysílán z bodu, pro nějž uzlový vektor hledáme, do čtyř stran: doleva, doprava, nahoru a dolů. Uzly jsou potom první dvě s -hrany zleva a zprava, resp. t -hrany shora a zdola pro uzlový vektor v s , resp. v t . Navrhovaná metoda toto řeší trochu jinak. Za účelem hledání uzlových vektorů si nejprve vytvoříme tzv. *matici sousedů* pro řídicí síť. Matice sousedů má jednoduchou podobu

$$\mathbf{M}_S = \begin{pmatrix} (c, \mathbf{M}_{00}) & \cdots & (c, \mathbf{M}_{0m}) \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ (c, \mathbf{M}_{p0}) & \cdots & (c, \mathbf{M}_{pm}) \end{pmatrix},$$

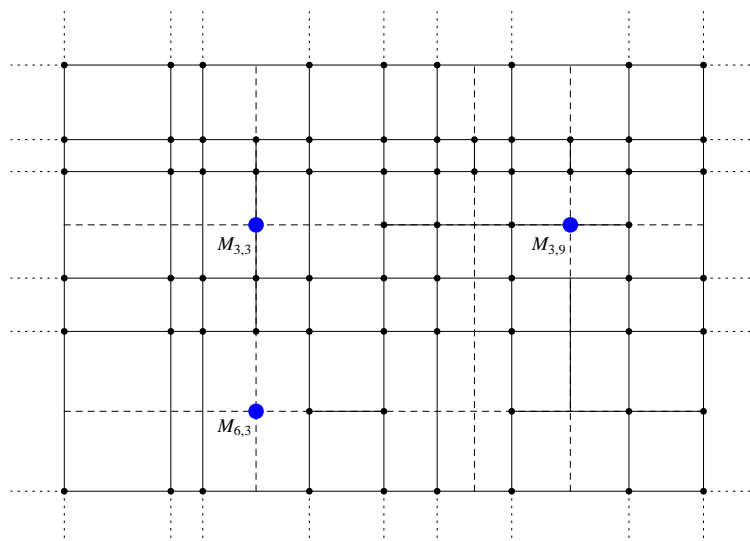
kde c je:

- 1, pokud $\mathbf{M}_{ij}$ je reálný bod.
- 2.1, pokud $\mathbf{M}_{ij}$ je virtuální bod na horizontální hraně, $\mathbf{M}_{ij}$ je pak 0 a do matice se neukládá.
- 2.2, pokud $\mathbf{M}_{ij}$ je virtuální bod na vertikální hraně, $\mathbf{M}_{ij}$ je pak 0 a do matice se neukládá.
- 3, pokud $\mathbf{M}_{ij}$ je kompletně virtuální, $\mathbf{M}_{ij}$ je opět 0, takže se do matice neukládá.

Při prvním vytvoření budou všechna c samozřejmě rovná jedné, protože všechny body jsou reálné, ale po několika zjemněních, může řídicí síť vypadat jako na obrázku 3.2.2. Konstanta c má například pro $\mathbf{M}_{3,3}$ hodnotu 2.2, pro $\mathbf{M}_{3,9}$ hodnotu 2.1, a pro $\mathbf{M}_{6,3}$ hodnotu 3, jelikož bod je ryze virtuální a nenachází se na žádné reálné hraně.

Z matice sousedů už je jednoduché zjistit uzlové vektory pro každý reálný bod řídicí sítě. Jak už bylo uvedeno v kapitole 1.5.3, uzlové vektory mají tvar $s = [s_{i0}, s_{i1}, s_{i2}, s_{i3}, s_{i4}]$ a $t = [t_{i0}, t_{i1}, t_{i2}, t_{i3}, t_{i4}]$.

Pro nalezení uzlů s_{i0} a s_{i1} , je třeba se podívat na sousední body po levé straně bodu. Pokud je bod reálný, nebo je virtuální a nachází se na reálné vertikální hraně, uzlem je

Obrázek 3.2.2: Zjemněná řídicí síť

hodnota s -hrany, na které leží. Když hledáme uzly s_{i3} a s_{i4} , prozkoumáváme sousední body na opačné straně. Složky uzlového vektoru v parametru t , hledáme nahoře a dole, a zajímají nás reálné sousední body nebo virtuální body na reálné horizontální t -hraně. Tomuto procesu hledání uzlových vektorů budeme říkat *uzlové pravidlo*.

3.2.2 Zjemňování sítě

Řídicí body se nacházejí zatím jen v rovině, takže jim přiřadíme průměrnou výšku vstupních bodů V_{ij} abychom získali body v $\mathbf{E}_3$. Další možností jak řídicí body „pozvednout“ je, pro každý řídicí bod najít vstupní bod, který je mu nejbližší a pak řídicímu bodu přiřadit výšku tohoto bodu.

Tyto už prostorové body aproximujeme B-spline plochou $\mathbf{P}(u, v)$ dle vztahu 1.3.3, a opět dvakrát, tentokrát na všechny vstupní body, aplikujeme metodu nejmenších čtverců, kde hledáme parametry bodů vytvořené B-spline plochy, které mají nejkratší vzdálenost od vstupních bodů, tzn.

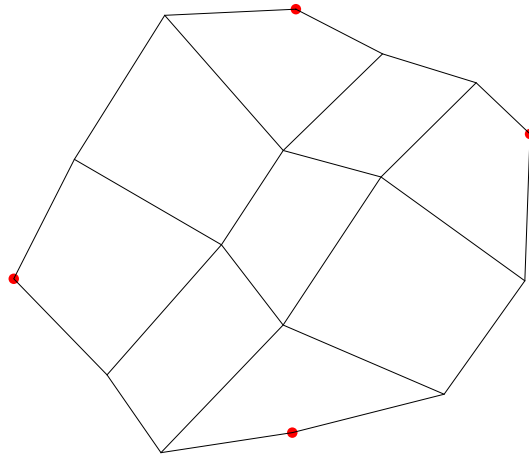
$$(u_{ij}, v_{ij}) = \min \|V_{ij} - \mathbf{P}(u, v)\|, \quad \forall u, v \in \langle 0, 1 \rangle, \quad \forall V_{ij},$$

a následně určení posunu bodů a samotný posun, aby B-spline plocha lépe approximovala vstupní body.

Řídicí síť nám rozděljuje B-spline plochu na $m \times p$ oblastí. Ve zjednodušeném případě pro 3×3 oblastí, lze samotnou řídicí síť promítnutou do roviny vidět na obrázku 3.2.3.

Jádro navrhované metody leží ve zjemňování řídicí sítě tam, kde je chyba aproximace největší, takže si v každé oblasti zjistíme kumulativní chybu vzdáleností zadaných bodů, které spadají do této oblasti, od jejich nejbližších bodů na B-spline ploše. Do oblastí, kde je chyba největší, budeme vkládat novou hranu a to tak, že její krajové body se umístí do středů delších stran oblasti [5].

Je potřeba si uvědomit, jak blízce spolu bázové funkce řídicích bodů a řídicí síť T-mesh souvisejí. Pro každý bod řídicí sítě existuje bázová funkce $B_i(s, t)$ (1.5.2), a uzlové

Obrázek 3.2.3: Oblasti B-spline plochy

vektory pro každou báзовou funkci jsou nalezeny v řídicí síti uzlovým pravidlem. V průběhu zjemňování ale toto spojení dočasně rozdělíme, tzn. dovolíme existenci báзовé funkce $B_i(s, t)$, která porušuje uzlové pravidlo, a existenci řídicích bodů, ke kterým není přiřazena žádná báзовая funkce.

Rozlišujeme tři druhy porušení, které se během procesu zjemňování mohou vyskytnout:

- Porušení 1 - Ve vektorech báзовé funkce chybí uzel, který by tam podle uzlového pravidla pro aktuální řídicí síť být měl.
- Porušení 2 - Ve vektorech báзовé funkce je uzel, který není uzlovým pravidlem předepsán.
- Porušení 3 - Existuje řídicí bod, k němuž není přiřazena žádná báзовая funkce.

Pokud se vyskytnou jakákoliv porušení, je třeba je jedno po druhém řešit, až už žádná neexistují. Vyřešením všech případů porušení 1 a 2 se automaticky vyřeší i případy 3.

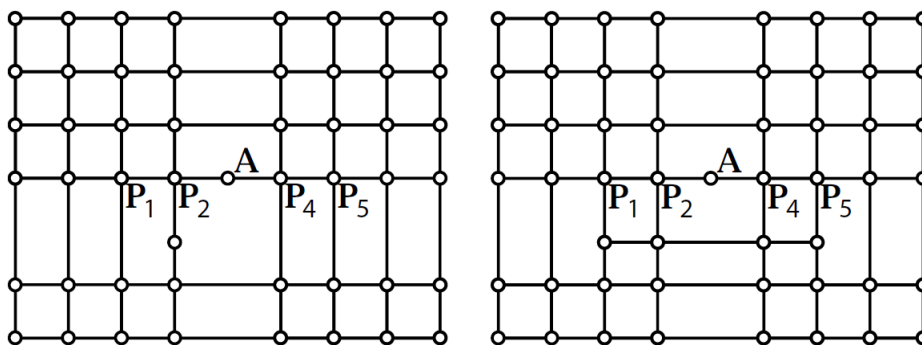
Tento přístup z článku [5] se lehce liší od původního přístupu v článku [3]. Tam bylo ke dvěma pravidlům, které jsou popsány v odstavci 1.5.3, pro T-spline plochy přidáno ještě třetí pravidlo:

- Například na obrázku 3.2.4 může být bod **A** přidán na horizontální hranu v řídicí síti pouze v případě, že $t_1 = t_2 = t_4 = t_5$.

To znamená, že uzlové vektory v t pro čtyři okolní body (dva vlevo, dva vpravo) bodu, který chceme vložit, musí být stejné. Protože, ale uzlový vektor v t pro bod $\mathbf{P}_2$ je odlišný od uzlových vektorů v t pro body $\mathbf{P}_1$, $\mathbf{P}_4$ a $\mathbf{P}_5$, není možné ihned přidat nový bod do řídicí sítě. Jakmile se přidávají nové řídicí body pod body $\mathbf{P}_1$, $\mathbf{P}_4$ a $\mathbf{P}_5$, jako je tomu na obrázku 3.2.4 vpravo, už je vložení bodu **A** povoleno.

Obdobně, při vložení bodu na vertikální hranu, by musely být stejné uzlové vektory pro čtyři okolní body v parametru s .

Zároveň jsou ještě dány rovnice pro přepočítání pozic zúčastněných bodů. Například pro vložení bodu $\mathbf{P}'_3$, jako je zobrazeno na obrázku 3.2.5 mají rovnice podobu:

Obrázek 3.2.4: Třetí pravidlo, zdroj [3]

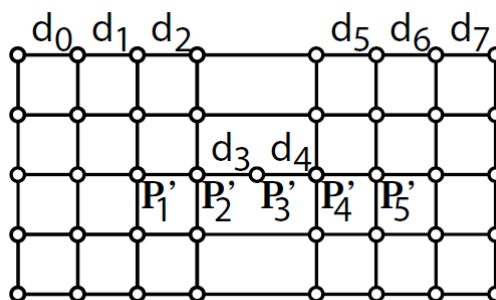
$$\mathbf{P}'_1 = \mathbf{P}_1, \quad \mathbf{P}'_5 = \mathbf{P}_5$$

$$\mathbf{P}'_2 = \frac{d_4 \mathbf{P}_1 + (d_1 + d_2 + d_3) \mathbf{P}_2}{d_1 + d_2 + d_3 + d_4} \quad (3.2.4)$$

$$\mathbf{P}'_4 = \frac{(d_4 + d_5 + d_6) \mathbf{P}_4 + d_3 \mathbf{P}_5}{d_3 + d_4 + d_5 + d_6} \quad (3.2.5)$$

$$\mathbf{P}'_3 = \frac{(d_4 + d_5) \mathbf{P}_2 + (d_2 + d_3) \mathbf{P}_3}{d_2 + d_3 + d_4 + d_5} \quad (3.2.6)$$

V článku [3] je sice v rovnici (3.2.5) koeficient u bodu $\mathbf{P}_4$ uveden jako $(d_4 + d_4 + d_4)$, ale kvůli zachování konzistence s rovnicí (3.2.4) si jsem docela jista, že je tam chyba a správně je to tak, jak je zde uvedeno.

Obrázek 3.2.5: Třetí pravidlo, zdroj [3]

3.2.3 Zjemnění báze funkce. [5]

Zjemňovat T-spline plochu znamená vložit do řídicí sítě jeden nebo více bodů. Jelikož jsou s řídicí sítí úzce spjaty báze funkce a jejich uzlové vektory, vložení nového řídicího bodu musí být spojeno s vložením nových uzlů do báze funkce. Proces zjemňování je realizován v těchto krocích:

1. Vložení požadovaných bodů do řídicí sítě.
2. Pokud se nějaká báze funkce dopustila porušení 1, je třeba do uzlových vektorů této báze funkce provést vložení nového uzlu.
3. Pokud se některá báze funkce dopustila porušení 2, vložení příslušného bodu do řídicí sítě se to napraví.
4. Opakuj kroky 2 a 3 dokud nejsou žádná další porušení.

Vložení nového uzlu do uzlových vektorů báze funkce je definováno následujícím způsobem. Nechť $s = [s_0, s_1, s_2, s_3, s_4]$ je uzlový vektor a $\tilde{s}$ je uzlový vektor o m složkách, který s obsahuje. Potom je možné vyjádřit funkci $N[s_0, s_1, s_2, s_3, s_4](s)$, což je kubická B-spline báze funkce $N_0^3(s)$ spojená s uzlovým vektorem $s = [s_0, s_1, s_2, s_3, s_4]$, jako lineární kombinaci $(m - 4)$ B-spline báze funkcí definovaných nad podmnožinami o pěti složkách uzlového vektoru $\tilde{s}$.

Pro $m = 6$ vypadají rovnice zjemnění takto (pro $m > 6$ jsou rovnice nalezeny opakovanou aplikací těchto rovnic):

- Pokud $\tilde{s} = [s_0, k, s_1, s_2, s_3, s_4]$,
pak $N(s) = c_0 N[s_0, k, s_1, s_2, s_3](s) + d_0 N[k, s_1, s_2, s_3, s_4](s)$,
kde $c_0 = \frac{k-s_0}{s_3-s_0}$ a $d_0 = 1$.
- Pokud $\tilde{s} = [s_0, s_1, k, s_2, s_3, s_4]$,
pak $N(s) = c_1 N[s_0, s_1, k, s_2, s_3](s) + d_1 N[s_1, k, s_2, s_3, s_4](s)$,
kde $c_1 = \frac{k-s_0}{s_3-s_0}$ a $d_1 = \frac{s_4-k}{s_4-s_1}$.
- Pokud $\tilde{s} = [s_0, s_1, s_2, k, s_3, s_4]$,
pak $N(s) = c_2 N[s_0, s_1, s_2, k, s_3](s) + d_2 N[s_1, s_2, k, s_3, s_4](s)$,
kde $c_2 = \frac{k-s_0}{s_3-s_0}$ a $d_2 = \frac{s_4-k}{s_4-s_1}$.
- Pokud $\tilde{s} = [s_0, s_1, s_2, s_3, k, s_4]$,
pak $N(s) = c_3 N[s_0, s_1, s_2, s_3, k](s) + d_3 N[s_1, s_2, s_3, k, s_4](s)$,
kde $c_3 = 1$ a $d_3 = \frac{s_4-k}{s_4-s_1}$.
- Pokud $k \leq s_0$ nebo $k \geq s_4$, potom se $N(s)$ nemění.

Báze funkce $B_i(s, t)$ může projít metodou vložení bodu, jak v parametru s , tak v parametru t . V algoritmu 2 je vidět stručný popis postupu.

Algoritmus 2: Metoda zjemňování řídicí sítě

---

vstup: řídicí síť, vkládaný bod

výstup: řídicí síť

begin

vložení nového řídicího bodu do sítě

While (existuje porušení)

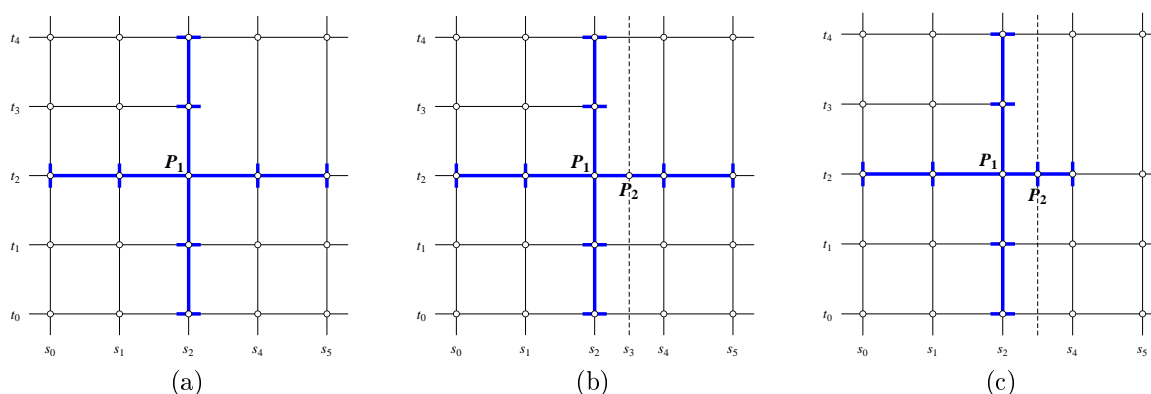
Kontrola

If (existuje porušení 1)

vložit nový uzel

If (existuje porušení 2)
 vložit nový bod do řídicí sítě
return (řídicí síť)

Příklad: Postup vložení bodu do řídicí sítě a následné zjemnění bazových funkcí budeme ilustrovat na příkladu. Na obrázku 3.2.6 (a) je zobrazena platná řídicí síť T-mesh bez jakýchkoliv porušení. Jakmile však vložíme do sítě bod P_2 (obr. 3.2.6 (b)), vyvstane hned několik porušení.

Obrázek 3.2.6: Ilustrační příklad vložení bodu do řídicí sítě

Jelikož má P_2 uzlové souřadnice (s_3, t_2) , bazové funkce pro čtyři nejbližší body na hraně t_2 nabývají porušení 1, jsou to bazové funkce umístěné v (s_2, t_2) , (s_1, t_2) , (s_4, t_2) a (s_5, t_2) . Jak bylo definováno na začátku tohoto odstavce, nápravou je vložení nového uzlu, zde s_3 , do každé z těchto funkcí.

Bázová funkce umístěná v (s_2, t_2) má před zjemněním tvar

$$N[s_0, s_1, s_2, s_4, s_5](s) N[t_0, t_1, t_2, t_3, t_4](t),$$

a po zjemnění, kde vkládáme uzel s_3 , se dle třetího bodu 3.2.3 rozpůlí do dvou bazových funkcí,

$$c_2 N[s_0, s_1, s_2, s_3, s_4](s) N[t_0, t_1, t_2, t_3, t_4](t),$$

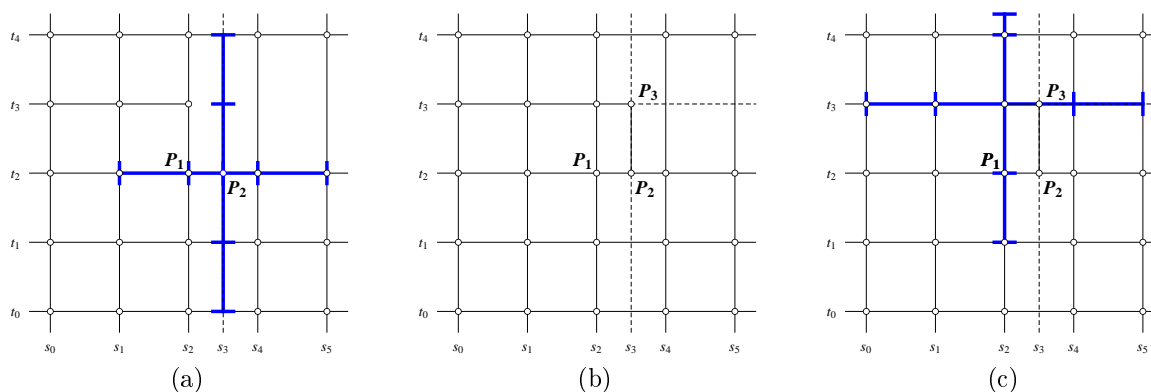
k vidění na obrázku 3.2.6 (c), a

$$d_2 N[s_1, s_2, s_3, s_4, s_5](s) N[t_0, t_1, t_2, t_3, t_4](t),$$

k vidění na obrázku 3.2.7 (a).

Bázová funkce $c_2 N[s_0, s_1, s_2, s_3, s_4](s) N[t_0, t_1, t_2, t_3, t_4](t)$ splňuje uzlové pravidlo, a stejně tak i zjemnění bazových funkcí umístěných v (s_1, t_2) , (s_4, t_2) a (s_5, t_2) .

Co však podléhá porušení 2, je uzlový vektor v parametru t bazové funkce $d_2 N[s_1, s_2, s_3, s_4, s_5](s) N[t_0, t_1, t_2, t_3, t_4](t)$, na obrázku 3.2.7 (a), protože vektor definovaný zjemněním je $[t_0, t_1, t_2, t_3, t_4]$, kdežto uzlové pravidlo uzel t_3 nenajde. Tento problém je možné napravit jedině vložení nového řídicího bodu do řídicí sítě. Bodem, který potřebujeme, je bod P_3 , zobrazen na obrázku 3.2.7 (b). Jeho vložení se odstraní porušení 2, ale zároveň vzniká porušení 1, protože jak je vidět na obrázku 3.2.7 (c),

Obrázek 3.2.7: Pokračování ilustračního příkladu

bázová funkce umístěná v (s_2, t_3) má uzlový vektor v parametru s , který neobsahuje uzel s_3 , jak je uzlovým pravidlem požadováno.

Porušení 1 se opět vyřeší vložení chybějícího uzlu do uzlového vektoru. Tímto vložním se vyřeší všechna porušení 1 a 2 a tím zároveň i porušení 3.

Jelikož zjemňování bázových funkcí a vkládání nových řídicích bodů do řídicí sítě vyžaduje uzlové hodnoty, které už v řídicí síti T-mesh existují, algoritmus popsáný tímto odstavcem, se provede v konečném počtu kroků. Nejhorší případ, který může nastat je, že by algoritmus protáhl částečnou řadu řídicích bodů, kterou vyrábí, podél celé plochy.

Oproti algoritmu zjemňování ze staršího článku [3], který je popsán ve druhé polovině odstavce 3.2.2, má toto zjemňování dvě výhody: je zaručeno, že bude vždy fungovat a obvykle požaduje vložení o mnoho méně dodatečných řídicích bodů.

3.2.4 Zakončení

Jakmile máme vyřešena všechna porušení pro vloženou hranu, opět zjistíme posun bodů řídicí sítě pro lepší aproximaci metodou nejmenších čtverců.

Poté spočítáme kumulativní chybu vzdálenosti vstupních bodů od plochy v každé oblasti (používáme nové oblasti vytvořené vložním hrany a dodatečnými body), a do oblasti, kde je chyba největší opět vložíme hranu. Toto provádíme tak dlouho, dokud maximální vzdálenost vstupních bodů od plochy, neklesne pod zadanou přesnost.

Hledanou výslednou plochou, která co nejlépe aproximuje vstupní body, je tato B-spline plocha, již jsme vytvořili na začátku a jejíž řídicí síť byla střídavě zjemňována a posouvána.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo vymyslet a implementovat algoritmus pro aproximaci bodů v prostoru T-spline plochou.

Začátek je věnovaný základům standardně používaných reprezentací v geometrickém modelování, tudíž Bézierovým křivkám a plochám, obecným spline křivkám a plochám, B-spline křivkám a plochám, NURBS křivkám a plochám a nakonec tématu celé diplomové práce T-spline plochám.

Ve druhé kapitole je popsána konverze mezi T-spline plochou a hierarchickou B-spline plochou, a opačně.

Třetí část se věnuje aproximaci neuspořádaných bodů v prostoru. Nejdříve je popsán existující algoritmus: hrubý postup nalezení řídicí sítě neuspořádané množiny bodů a její následná konverze na řídicí síť T-mesh. Druhá půlka této části se věnuje popisu navrženému algoritmu pro aproximaci zadaných bodů v prostoru. Algoritmus je více méně složením dvou článků ([3] a [5]), s předefinováním některých postupů.

Prvním krokem je získat aproximaci bodů promítnutých do roviny, takže zadané body promítneme, zjistíme jejich konvexní obal a „rohy“ konvexního obalu. Jakmile máme rohy množiny bodů v prostoru, můžeme definovat B-spline křivky mezi nimi. Následně na křivky použijeme metodu nejmenších čtverců, pomocí které vypočítáme posuny řídicích bodů křivky, aby křivka ještě lépe aproximovala zadané body mezi rohy. Výsledné křivky použijeme jako vstup do vypůjčené metody z Bakalářské práce [4]. Výstupem metody je řídicí síť.

Protože stále operujeme jen v rovinné oblasti, je třeba bodům této sítě přiřadit výšku a přesunout se tak do prostoru. Tyto prostorové body řídicí sítě aproximujeme B-spline plochou. Opět využijeme metodu nejmenších čtverců a vypočítáme posuny bodů řídicí sítě, aby B-spline plocha lépe aproximovala zadané body v prostoru. Řídicí síť rozděljuje B-spline plochu na několik oblastí, v každé oblasti vypočítáme kumulativní chybu vzdálenosti zadaných bodů od B-spline plochy. V oblasti, kde je chyba největší provedeme zjemnění řídicí sítě, a to vložením nové hrany do sítě.

Jelikož jsou s řídicí sítí úzce spjaty báze funkce vytvořené B-spline plochy, nelze jen tak vložit hranu do řídicí sítě, je třeba zkontrolovat, zda-li nenastala porušení této spojitosti. Pokud ve vektorech báze funkce chybí uzel, který by tam dle řídicí sítě být měl, je třeba do uzlových vektorů této báze funkce provést vložení nového uzlu. Pokud ale je ve vektorech báze funkce uzel, který nelze v řídicí síti dohledat, vložení nového bodu do řídicí sítě se to napraví. Zmíněné uzlové vektory se dají vyčíst z řídicí sítě pomocí matice sousedů.

Toto vkládání nových hran a následné přepočítání sítě metodou nejmenších čtverců provádíme tak dlouho, dokud maximální vzdálenost vstupních bodů od plochy, neklesne pod zadanou přesnost.

Takto byl algoritmus navržen, ale bohužel se nepodařilo dotáhnout jeho implementaci do konce. První část je hotová po začátek zjemňování řídicí sítě, kdy máme vložit novou hranu do oblasti s největší kumulativní chybou. Druhá část, která se stará o vyřešení všech porušení po vložení nového bodu, je také hotová. Avšak, protože jsem pro implementaci druhé části zvolila příliš pravidelná data, pravidla na vyřešení všech porušení jsou nevhodná pro obecná data, a proto se tyto dvě části nepodařilo v daném čase propojit, a tudíž algoritmus finálně doladit.

Z důvodu nedokončení práce nejsou žádné výsledky, a proto ani nelze říci, zda-li je metoda, která byla vymyšlena, úspěšná, či ne.

Literatura

- [1] F. Ježek: *Geometrické a počítačové modelování*. Pomocný učební text. ZČU, 2009.
- [2] T. W. Sederberg, J. Zheng, D. Sewell, M. Sabin: *Non-uniform recursive subdivision surfaces*. Proceedings of SIGGRAPH 98 (July), pp. 387-394, 1998.
- [3] T. W. Sederberg, J. Zheng, A. Bakenov, A. Nasri, *T-spline and T-NURCCs*. Journal ACM Transactions on Graphics (TOG) - Proceedings of ACM SIGGRAPH 2003, Vol. 22, No. 3, pp. 477-484, 2003.
- [4] P. Anděl, *NURBS reprezentace rovinných oblastí*, Bakalářská práce ZČU, 2010.
- [5] T. W. Sederberg, D. L. Cardon, G. T. Finnigan, N. S. North, J. Zheng, T. Lyche: *T-spline Simplification and Local Refinement*. Journal ACM Transactions on Graphics (TOG) - Proceedings of ACM SIGGRAPH 2004, Vol. 23, No. 3, pp. 276-283, 2004.
- [6] M. T. Sederberg, T. W. Sederberg: *T-Splines: A Technology for Marine Design with Minimal Control Points*.
(zdroj: <http://www.tsplines.com/m/T-SplinesChesapeakepaper.pdf>)
- [7] Y. Wang, J. Zheng, H. S. Seah: *Conversion between T-splines and hierarchical B-splines*. Proceedings of the Eighth IASTED International Conference COMPUTER GRAPHICS AND IMAGING, 2005.
- [8] D. Forsey, R. Bartels: *Hierarchical B-spline refinement*. Proceeding SIGGRAPH 88 Proceedings of the 15th annual conference on Computer graphics and interactive techniques, pp. 205-212, 1988.
- [9] W.-Ch. Li, N. Ray, B. Lévy: *Automatic and Interactive Mesh to T-Spline Conversion*. Eurographics Symposium on Geometry and Processing, 2006.
- [10] <http://en.wikipedia.org/>
- [11] <http://www.cs.mtu.edu/~shene/COURSES/cs3621/NOTES/spline/B-spline/bspline-curve-prop.html>
- [12] <http://herodes.feld.cvut.cz/mereni/mnc/mnc.php>